

Dienst Uitvoering Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Examenmonitor VO

Samenvatting

In de afgelopen periode zijn maatregelen genomen om de waarde van het diploma te versterken. Een van die maatregelen is het aanscherpen van de exameneisen. Deze maatregel wordt stapsgewijs ingevoerd. De vraag is of de strengere normen leiden tot meer gezakte kandidaten. Deze samenvatting biedt een overzicht van de belangrijkste uitkomsten.

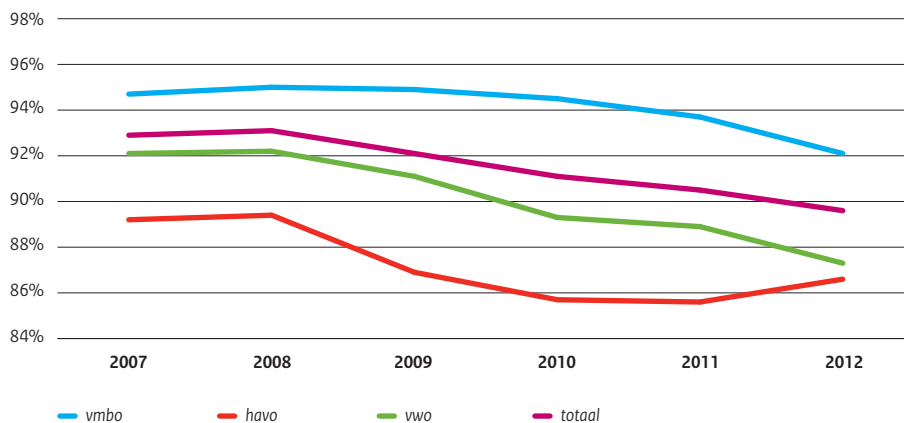
In de oude situatie was het mogelijk dat een leerling met onvoldoendes voor alle centraal examenvakken met hoge schoolexamencijfers kon slagen. Dit leidde teveel tot calculerend gedrag van jongeren. De zak/slaagregeling wordt als volgt aangescherpt:

- het gemiddeld centraal examencijfer moet onafgerond een 5,5 of hoger zijn.
 - voor de vakken Nederlands, Engels en wiskunde mag maximaal één vijf behaald worden op havo en vwo.
- De eerstgenoemde regel (de zogenaamde centraal examenregel, kortweg ce-regel) is op 1 augustus 2011 van kracht geworden. De tweede regel (de zogenaamde kernvakkenregel) gaat met ingang van 1 augustus 2012 in. De analyse biedt met name zicht op de effecten van de invoering van de ce-regel.

Slaagpercentage per schooltype

De slaagpercentages zijn in 2012 gezakt ten opzichte van 2011. Voor het voortgezet onderwijs als geheel is de daling 0.9% (90.5% naar 89.6%). In het vmbo is sprake van een daling met 1.6% (van 93.7% naar 92.1%). Ook in het vwo is de daling 1.6% (van 88.9% naar 87.3%). In het havo zien we juist een stijging van 1% (van 85.6% naar 86.6%).

De daling van het slaagpercentage in 2012 past in een trend die al enige jaren aan de gang is zoals blijkt uit de volgende figuur.

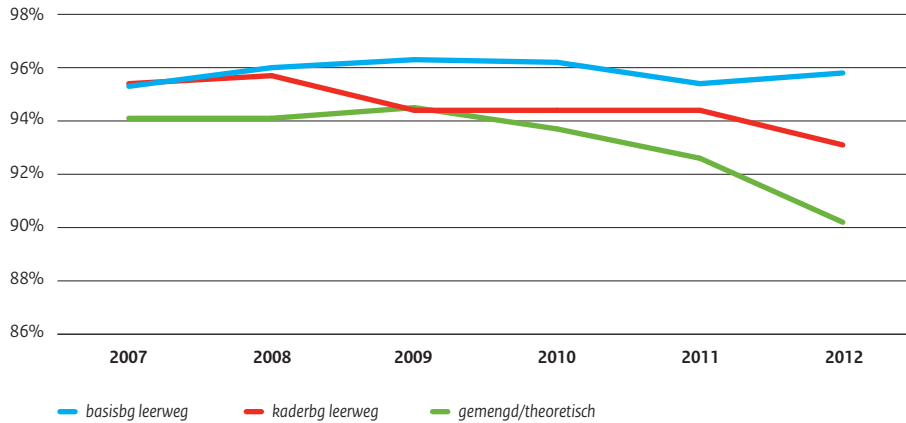

In vmbo en vwo is de dalende tendens van de eerdere jaren in 2012 verder versterkt. In het havo is er inmiddels sprake van een stijging van het slaagpercentage.

Slaagpercentage per vmbo-leerweg

In het vmbo is in de gemengd/theoretische leerweg sprake van een daling van het slaagpercentage 2.4% t.o.v. 2011 (van 92.6% naar 90.2%). In de kaderberoepsgerichte leerweg is de daling 1.3% (van 94.4% naar 93.1%), terwijl in de basisberoepsgerichte leerweg we een lichte stijging zien met 0.4% (van 95.4% naar 95.8%).

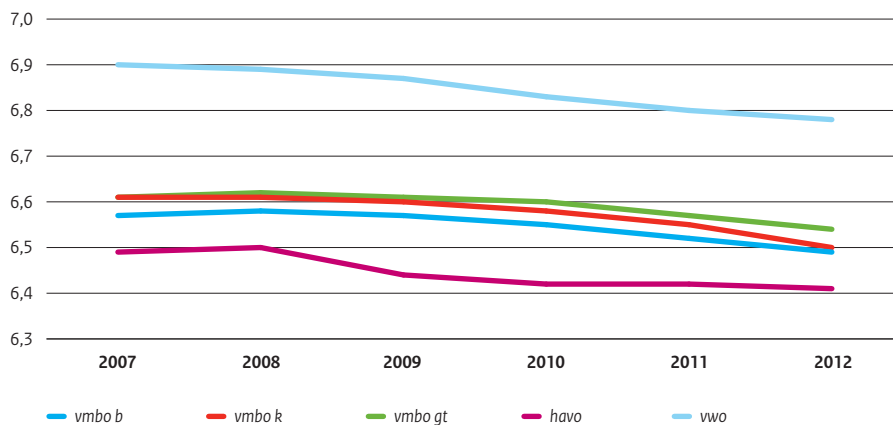
De meerjarige trend in het slaagpercentage is weergegeven in de volgende figuur.

In het vmbo als geheel is sprake van een dalende tendens van het slaagpercentage die voornamelijk wordt veroorzaakt door de sterke daling in de gemengd/theoretische leerweg. In 2012 treedt hier nog een versterking van de daling op. In de kaderberoepsgerichte leerweg was sprake van een vrij constante ontwikkeling maar zien we in 2012 ook een daling. Het slaagpercentage van de leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg is vrij constant en hier treedt juist een lichte stijging op in 2012.

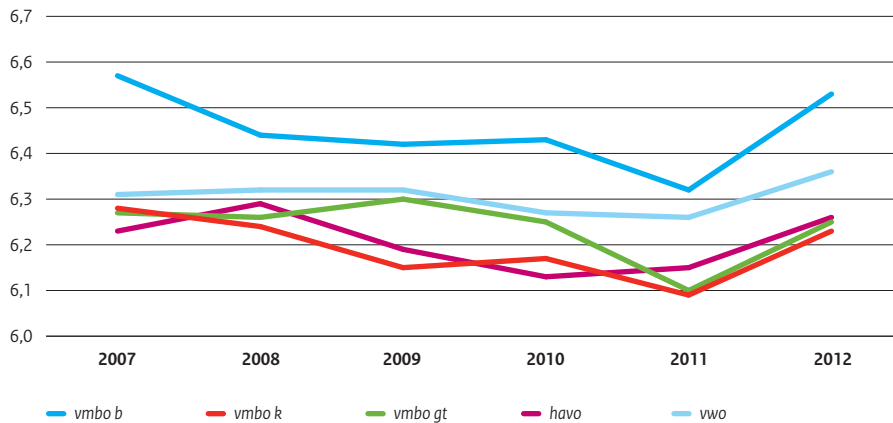
Gemiddelde diplomacijfers per schooltype en leerweg

Van de cijfers die behaald worden voor het schoolexamen en het centraal examen is het gemiddelde bepaald. De volgende figuur laat het verloop zien van het gemiddelde cijfer voor het schoolexamen.

De ontwikkeling van het schoolexamencijfer laat een licht dalende tendens zien over de jaren. De daling is het sterkst voor het vwo (-1.2 punt sinds 2007) en de kaderberoepsgerichte leerweg in het vmbo (-1.1 punt). Het verschil met de resultaten uit 2011 is zeer beperkt dus in de voorlopige cijfers van 2012 is geen breuk met de meerjarige ontwikkeling te zien.

In het gemiddelde cijfer van het centraal examen zien we in 2012 wel een afwijking van de meerjarige trend.

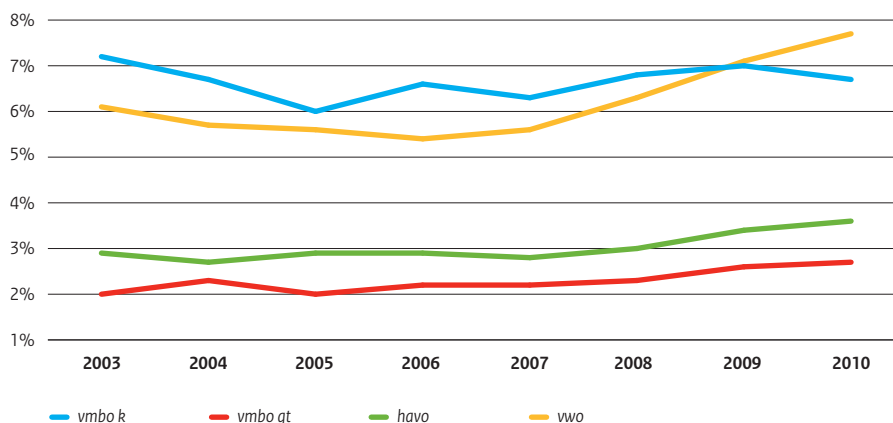
In tegenstelling tot de cijfers voor het schoolexamen laten de gemiddelde cijfers voor het centraal eindexamen in 2012 een duidelijk stijging zien t.o.v. 2011. De grootste stijging is te zien in het vmbo en met name in de basisberoepsgerichte leerweg (+ 0.21 punt). In havo en vwo is de stijging ongeveer 0.1 punt. Deze resultaten betekenen ook een afwijking van de meerjarige trend waarin sprake is van langzaam dalende cijfers.

Achtergronden eindexamens 2012

Scholen kunnen invloed uitoefenen op de examenresultaten door kritischer te zijn bij het laten doorstromen van leerlingen gedurende hun schoolperiode, plaatsing in de examenklas en toelating tot het eindexamen. Zo kan verwacht worden dat leerlingen die naar een hogere vorm van onderwijs doorstromen eerder lagere examenresultaten zullen behalen. Bij leerlingen die afstromen naar lagere vormen van onderwijs kan het tegenovergestelde worden verwacht. DUO is nagegaan in welke mate scholen dergelijke maatregelen hebben genomen.

Afstroom

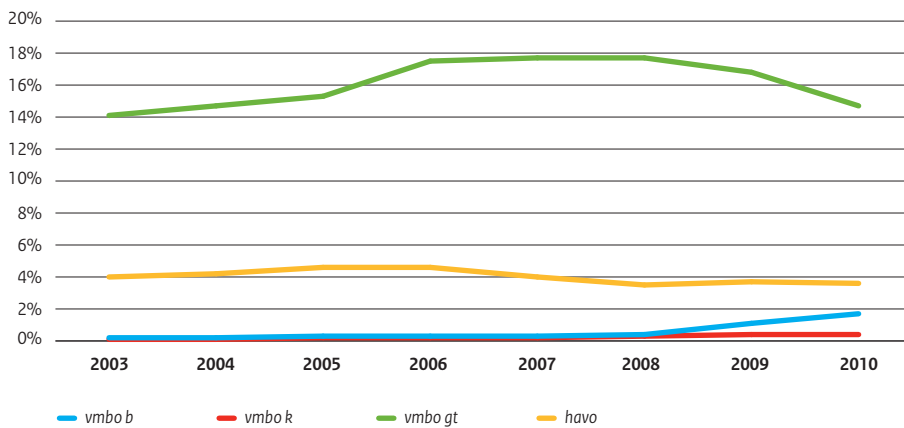
Bij afstroom gaat het om leerlingen die in de bovenbouw overstappen naar een lagere onderwijsvorm of leerweg. Omdat de afstroom bepaald wordt bij de overgang van het ene op het andere schooljaar hebben de meest recente gegevens betrekking op de overgang 2010/2011 naar 2011/2012.

In het vwo is duidelijk sprake van een toenemende afstroom naar het havo. In mindere mate zien we dit bij het havo naar vmbo en van de gemengde/theoretische leerweg in het vmbo naar lagere leerwegen. In de kaderberoepsgerichte leerweg is de afstroom in 2012 juist verminderd.

Opstroom

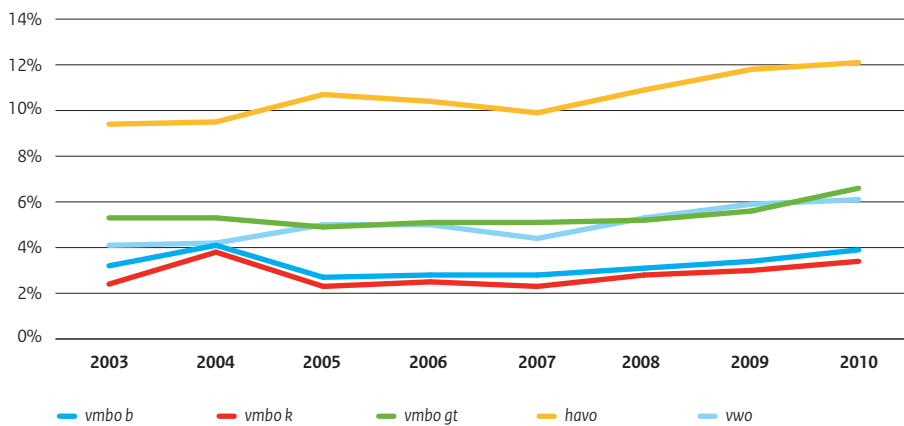
De opstroom is alleen bepaald in de examenklas, in de overige jaren in de bovenbouw is nauwelijks sprake van opstroom.

Er is alleen in de gemengd en theoretische leerweg sprake van een aanzienlijke groep opstroomers, dit zijn dus de leerlingen die na het behalen van het vmbo-diploma doorstromen naar het havo. De opstroom in deze leerweg is in de periode 2003-2006 gestegen, en is na 2008 weer gedaald. In het havo ligt de opstroom naar het vwo in de hele periode rondom de 4%. In de basisberoepsgerichte leerweg is er in 2010 een lichte stijging van het aandeel opstroomers naar de hogere leerwegen.

Zittenblijven

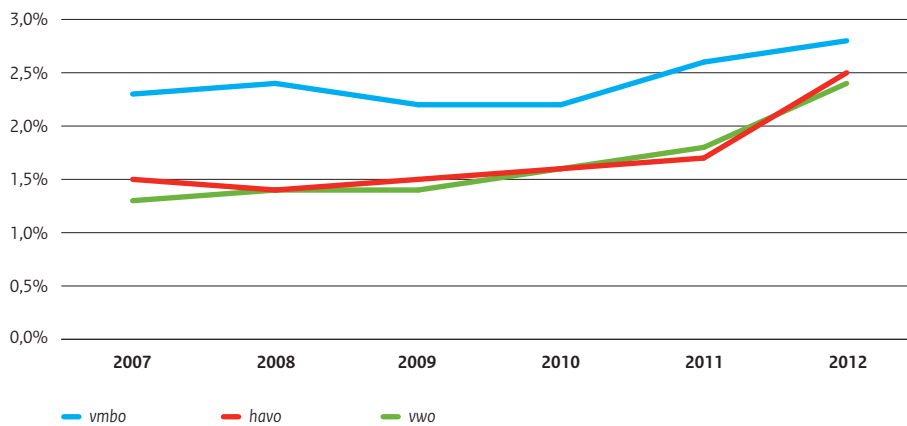
De mate waarin leerlingen blijven zitten is bepaald in de hele bovenbouw, dus inclusief de leerlingen die na het eindexamen blijven zitten (gezakt of geen examen gedaan).

In de bovenbouw van het havo komen de meeste zittenblijvers voor, ongeveer tweemaal zoveel als in vwo en vmbo-t. Over de hele periode is er sprake van een lichte stijging van het percentage zittenblijvers in de bovenbouw. De stijging is het sterkst in het havo.

Selectie in de examenklas

Scholen kunnen ook invloed uitoefenen op het slaagpercentage door het selectief aanmelden van leerlingen voor het examen. In principe heeft iedere leerling die wordt toegelaten tot de examenklas recht om eindexamen te doen. In de praktijk blijkt dat lang niet alle leerlingen die op 1 oktober van een schooljaar in de examenklas staan ingeschreven ook daadwerkelijk eindexamen doen. Door te bepalen welk deel van de leerlingen niet voor het examen wordt aangemeld kan een beeld worden verkregen van de mate waarin er sprake is van selectie in de examenklas.

Het aandeel leerlingen dat niet voor het eindexamen wordt aangemeld lag jarenlang rond de 1.5% en was licht dalend. Sinds 2010 is er sprake van een stijgende tendens die in 2012 verder toeneemt. In dat jaar doet ca. 2% van de leerlingen in de examenklas geen eindexamen. Per schooltype gezien worden in het vmbo relatief de meeste leerlingen in de examenklas niet aangemeld voor het eindexamen. Het aandeel is sinds 2010 stijgend en in 2012 komt er geen verandering in dit beeld. In havo en vwo ligt het aandeel niet aangemelde leerlingen lager dan in het vmbo maar zien we wel in 2012 een aanzienlijk stijging.

Prognose en realisatie

In het examenjaar 2012 is voor het eerst de regel van kracht dat de leerlingen over alle vakken in het centraal examen een voldoende moeten halen. De vraag in welke mate de strengere eisen van invloed zijn geweest op het slaagpercentage kan alleen middels een hypothetische exercitie bepaald worden. Daartoe is voor het examenjaar 2011 berekend hoe het slaagpercentage eruit zou zien als toen ook al de strengere eisen zouden hebben gegolden. Tevens is voor het examen 2012 berekend wat het slaagpercentage zou zijn geweest als de ce-regel niet van kracht was geweest. In deze benadering zouden er dus in 2011 meer gezakte leerlingen zijn en in 2012 minder.

Effect invoeren ce-regel op slaagpercentage

	effect in 2011	effect in 2012
vmbo b	-8,1%	0,7%
vmbo k	-11,8%	1,7%
vmbo gt	-10,0%	2,1%
havo	-5,2%	1,2%
vwo	-6,5%	2,6%

In het hypothetische geval dat in 2011 de ce-regel al van kracht was geweest zou het slaagpercentage tussen de 5 en 12% zijn gedaald. Het grootste effect treedt op in de kadergerichte leerweg van het vmbo (-11.8%), het geringste effect in het havo (-5.2%). Bij de herberekening van de uitslag van het examen 2012 zonder de ce-regel zou het slaagpercentage maar beperkt stijgen: in het vwo is de stijging het grootst met 2.6% en in vmbo-b het geringst met 0.7%.

In het examenjaar 2013 wordt naast de ce-regel ook de regel van kracht dat de leerling in havo/vwo voor de kernvakken Nederlands, Engels en wiskunde maximaal één 5 als eindcijfer (gemiddelde van schoolexamen en centraal examen) mag halen. Voor het examen in 2012 is nagegaan wat het effect zou zijn van deze aanvullende exameneis als deze al voor dit examen had gegolden.

Effect maatregel 2 (kernvakken-regel): percentage extra gezakten

	prognose 2013
havo	4.2%
vwo	2.6%

De invoering van de kernvakkenregel zou in de huidige situatie leiden tot 4.2% minder geslaagden in het havo en 2.6% minder in het vwo. Op basis van de ervaringen met het invoeren van de ce-regel is te verwachten dat het uiteindelijk effect bij de examens in 2013 minder groot zal zijn aangezien het onderwijs ook dan zal anticiperen op de invoering van de nieuwe regel.

Kort overzicht van de belangrijkste bevindingen van deze notitie

De examenresultaten van 2012

- Het percentage geslaagde leerlingen bij het eindexamen 2012 was 0.9% lager dan in 2011.
- De verandering van het slaagpercentage verschilt per schooltype: in vmbo en vwo is sprake van een daling van 1.6%, in het havo van een stijging van 1%.
- De daling van het slaagpercentage past in een dalende trend die al vanaf 2008 bezig is: de daling in 2012 in vmbo en vwo is sterker dan de trend, de stijging in het havo gaat juist tegen de trend in.
- In het vmbo daalt het slaagpercentage in de gemengd/theoretische leerweg in 2012 met 2.4% ten opzichte van 2011. In de kaderberoepsgerichte leerweg is de daling 1.3%, terwijl in de basisberoepsgerichte leerweg we een lichte stijging zien met 0.4%.
- De cijfers die in 2012 zijn behaald voor het centraal schriftelijk eindexamen zijn duidelijk hoger dan in het voorafgaande jaar: dit geldt voor alle schooltypen en leerwegen.
- De cijfers voor het schoolexamen zijn licht gedaald; dit beeld geldt voor alle schooltypen.

De trends in het voortraject van het eindexamen

- Steeds meer leerlingen kiezen in het derde leerjaar voor havo/vwo, wat ten koste gaat van het vmbo.
- De afstroom van vwo naar havo is duidelijk toegenomen; in mindere mate zien we dit bij het havo naar vmbo en van de gemengde/theoretische leerweg in het vmbo naar lagere leerwegen.
- Van verandering van de opstroom is alleen sprake in de gemengd en theoretische leerweg: de opstroom stijgt eerst om vanaf 2008 te dalen; in het havo ligt de opstroom naar het vwo in de hele periode rondom de 4%.
- In de bovenbouw van het havo komen de meeste zittenblijvers voor, ongeveer tweemaal zoveel als in vwo en vmbo-t. Over de hele linie is er sprake van een lichte stijging van het percentage zittenblijvers in de bovenbouw. De stijging is het sterkst in het havo.
- Het aandeel leerlingen dat wel in de eindexamenklas zit maar niet voor het eindexamen wordt aangemeld lag jarenlang rond de 1.5% en was licht dalend. Sinds 2010 is er sprake van een stijgende tendens die in 2012 verder toeneemt. In dat jaar doet ca. 2% van de leerlingen in de examenklas geen eindexamen (het meest in het vmbo).

Prognose en realisatie

- In het hypothetische geval dat in 2011 de ce-regel al van kracht was geweest zou het slaagpercentage tussen de 5 en 12% zijn gedaald. Bij de herberekening van de uitslag van het examen 2012 zonder de ce-regel zou het slaagpercentage maar beperkt stijgen.
- De invoering van de kernvakkenregel zou in de huidige situatie leiden tot 4.2% minder geslaagden in het havo en 2.6% minder in het vwo.

Inhoudsopgave

1	Examenresultaten 2012	13
1.1	Toelichting	13
1.2	Volledigheid van de gegevens	13
1.3	Slaagpercentage	16
1.3.1	<i>Overzicht slaagpercentage periode 2007-2012</i>	17
1.3.2	<i>Vergelijking slaagpercentages per schooltype</i>	22
1.3.3	<i>Slaagpercentage van bijzondere stromen leerlingen</i>	23
1.4	Gemiddelde examencijfers	24
1.5	Ontwikkeling van de examencijfers op de kernvakken	38
1.5.1	<i>Examencijfers voor Nederlands</i>	38
1.5.2	<i>Examencijfers voor Engels</i>	30
1.5.3	<i>Examencijfers voor wiskunde</i>	33
2	Historische trends	37
2.1	Veranderingen in keuze voor schooltype, leerweg en profiel	37
2.1.1	<i>Keuze van leerweg</i>	38
2.1.2	<i>Profielkeuze</i>	38
2.2	Ontwikkeling op- en afstroom in bovenbouw vo	40
2.2.1	<i>Afstroom</i>	40
2.2.2	<i>Opstroom</i>	41
2.2.3	<i>Zittenblijven</i>	42
2.3	Selectie in de examenklas	42
2.4	Verandering in vakkenkeuze	44
2.5	Samenvatting van trends in het vo in relatie tot de examenresultaten	50
3	Verscherpte exameneisen nader bezien	53
3.1	Netto effect CE-regel	53
3.2	Verwacht effect kernvakken-regel	54

Inleiding

In deze notitie wordt een beeld gegeven van de ontwikkeling van de examenresultaten in het voortgezet onderwijs vanaf 2003. Centraal in deze notitie staan de gevolgen van de aangescherpte exameneisen in 2012 voor het slaagpercentage en de examencijfers. De vraag is of de strengere normen hebben geleid tot meer gezakte kandidaten.

In het eerste hoofdstuk worden de examenresultaten van 2012 gepresenteerd. Om de resultaten van 2012 goed te kunnen beoordelen worden deze resultaten in een historische reeks geplaatst.

In de oude situatie was het mogelijk dat een leerling met onvoldoendes voor alle centraal examenvakken met hoge schoolexamencijfers kon slagen. Dit leidde teveel tot calculerend gedrag van jongeren. De zak/slaagregeling wordt als volgt aangescherpt:

- het gemiddeld centraal examencijfer moet onafgerond een 5,5 of hoger zijn
 - voor de vakken Nederlands, Engels en wiskunde mag maximaal één vijf behaald worden op havo en vwo.
- De eerstgenoemde regel (de zogenaamde ce-regel) is op 1 augustus 2011 van kracht geworden. De analyse biedt zicht op de effecten van deze maatregel. De tweede regel (de zogenaamde kernvakkenregel) wordt met ingang van 1 augustus 2012 van kracht.

Behalve de verscherpte exameneisen zijn er ook andere ontwikkelingen in het onderwijs die mogelijkwijs van invloed zijn op de examenresultaten. Indien meer leerlingen kiezen voor de hogere vormen van voortgezet onderwijs of als er meer leerlingen blijven zitten kan dit immers op zichzelf al gevolgen hebben voor de examenresultaten. Het is interessant om na te gaan of er voorafgaand aan de invoering van de strengere exameneisen veranderingen zijn te constateren in leerlingstromen die duiden op anticiperend gedrag van scholen en leerlingen. In hoofdstuk 2 wordt hiervan een overzicht gegeven.

In hoofdstuk 3 tenslotte wordt een benadering gepresenteerd om het netto effect van de strengere exameneisen te bepalen. Dit gebeurt door de behaalde resultaten af te zetten tegen de resultaten die zonder de verscherpte exameneis zouden zijn behaald. Tevens wordt een prognose gepresenteerd over het te verwachten effect van de kernvakkenregel die bij het eindexamen havo/vwo 2013 van kracht zal zijn.

De gegevensbron voor de analyses in de examenmonitor vormt een stromenbestand waarin alle onderwijsnummergegevens vanaf 2003 zijn opgenomen. Het bestand met de voorlopige examengegevens van 2012 is hieraan gekoppeld.

1

Examenresultaten 2012

1.1 Toelichting

In het examenbestand worden van de kandidaten de volgende resultaten geregistreerd:

- de uitslag (geslaagd, gezakt, teruggetrokken, gespreid examen);
- het behaalde cijfer voor het schoolexamen;
- het behaalde cijfer voor het centraal schriftelijk eindexamen; het centraal examen kent drie tijdvakken: het centraal examen wordt afgenomen in mei (eerste tijdvak: ce1) en voor de herkansers is er in juni een tweede tijdvak (ce2). Voor kandidaten die het eindexamen nog niet hebben kunnen afronden is er in augustus een derde tijdvak (ce3);
- het diplomacijfer: het gemiddelde van het cijfer voor het schoolexamen en het centraal examen;
- een code die aangeeft of de leerling is verwezen naar een volgend tijdvak.

Een leerling die verwezen is naar een volgend tijdvak heeft wel een uitslag behaald maar deze is nog niet definitief. De gezakte leerling kan herexamen doen om alsnog te slagen maar ook kan de al geslaagde leerling proberen om een hoger cijfer te behalen in verband met de gekozen vervolgstudie.

1.2 Volledigheid van de gegevens

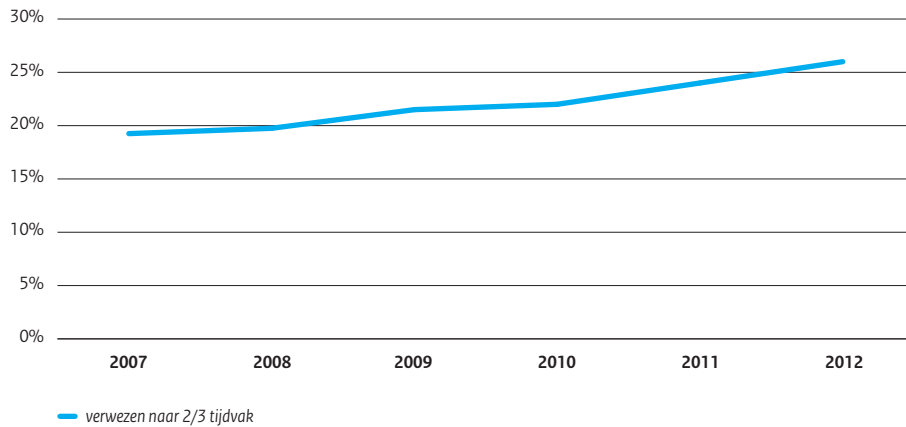
Op 4 augustus heeft DUO een afslag gemaakt van het examenbestand 2012. Het gaat om een voorlopige stand van zaken omdat de gegevens over het derde tijdvak in dit bestand nog niet zijn verwerkt. Om een indruk te kunnen krijgen van de volledigheid van de gegevens is de vullingsgraad in het voorlopig bestand 2012 vergeleken met dat van de voorafgaande jaren. De vullingsgraad is de mate waarin de examencijfers zijn verkregen van de leerlingen met een examenuitslag.

Tabel 1. Vulling examenbestand

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
alleen ce1	148,910	149,027	146,569	144,692	140,470	135,694
zowel ce1 als ce2/3-cijfers	35,543	36,499	39,309	40,019	43,667	48,113
Totaal	184,453	185,526	185,878	184,711	184,137	183,807

In het voorlopig examenbestand 2012 zijn er nog 525 leerlingen (0.3%) die zijn verwezen naar het derde tijdvak en waarvan nog geen definitieve examenresultaten bekend zijn. Deze groep is in bovenstaande tabel wel al opgenomen in de groep herkansers.

In de volgende figuur is te zien hoe het aandeel leerlingen dat bij het eindexamen wordt verwezen naar het 2e of 3e tijdvak zich in de loop van de tijd heeft ontwikkeld.

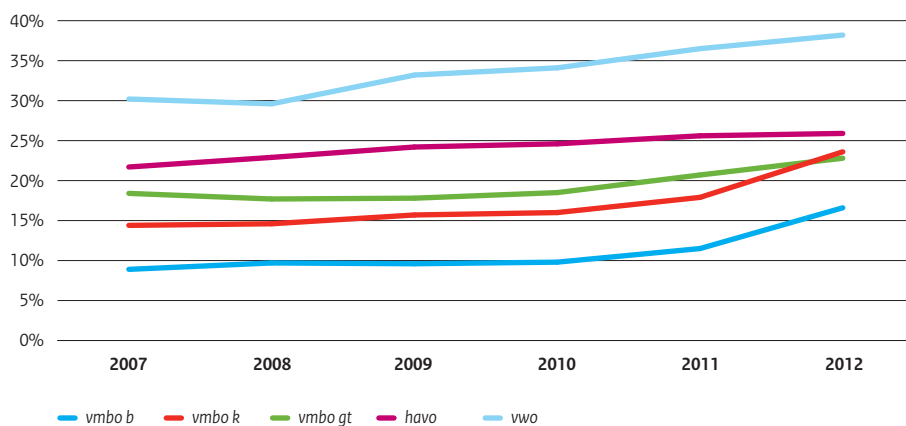
Figuur 1. Samenhang tussen de examenuitslag en verwijzing naar 2e tijdvak per schooltype

Het blijkt dat het aandeel leerlingen dat is verwezen naar het 2e of 3e tijdvak een stijgende tendens vertoont. Dus steeds meer leerlingen doen herexamen. In 2012 is dit aandeel met 2.2% gestegen t.o.v. het voorafgaande jaar en ligt nu op 25.9%.

Het aantal leerlingen dat herexamen doet verschilt wel sterk per schooltype zoals uit het volgende overzicht blijkt.

Tabel 2. Vulling examenbestand per schooltype (stand op 3/7/2012)

			2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	basisbg leerweg	alleen ce1	91,1%	90,3%	90,4%	90,2%	88,5%	83,4%
		zowel ce1 als ce2/3	8,9%	9,7%	9,6%	9,8%	11,5%	16,6%
	kaderbg leerweg	alleen ce1	85,6%	85,4%	84,3%	84,0%	82,1%	76,4%
		zowel ce1 als ce2/3	14,4%	14,6%	15,7%	16,0%	17,9%	23,6%
	gemengd/theoretisch	alleen ce1	81,6%	82,3%	82,2%	81,5%	79,3%	77,2%
		zowel ce1 als ce2/3	18,4%	17,7%	17,8%	18,5%	20,7%	22,8%
havo		alleen ce1	78,3%	77,1%	75,8%	75,4%	74,4%	74,1%
		zowel ce1 als ce2/3	21,7%	22,9%	24,2%	24,6%	25,6%	25,9%
vwo		alleen ce1	69,8%	70,4%	66,8%	65,9%	63,5%	61,7%
		zowel ce1 als ce2/3	30,2%	29,6%	33,2%	34,1%	36,5%	38,2%

Figuur 2. Aandeel examenkandidaten verwezen naar 2e of 3e tijdvak

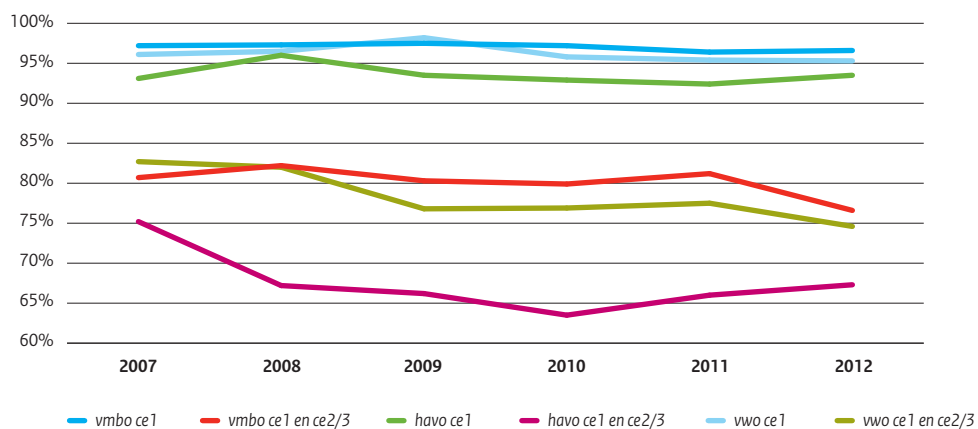
In het vwo vinden we het hoogste percentage leerlingen dat herexamen doet, in vmbo en havo ligt dit een stuk lager. Bij alle schooltypen zien we een stijgende tendens. Deze is vooral sterk in 2012 bij de basis- en kadergerichte leerweg van het vmbo. In het havo zien we een stabilisatie van de stijgende tendens.

Leerlingen die worden verwezen hebben in vrijwel alle gevallen al een examenuitslag maar kiezen er voor om herexamen te doen om alsnog te slagen of om hun examenresultaat te verbeteren. De volgende tabel laat de samenhang tussen de examenuitslag en het doen van het examen zien, m.a.w. hoe verhoudt het slaagpercentage van de groep leerlingen die geen herexamen (hoeven) doen zich tot het slaagpercentage van de groep die wel herexamen doet.

Tabel 3. Samenhang tussen de examenuitslag en verwijzing naar 2e of 3e tijdvak

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	alleen ce1	97.2%	97.3%	97.5%	97.2%	96.4%	96.6%
	zowel ce1 als ce2/3	80.7%	82.2%	80.3%	79.9%	81.2%	76.6%
havo	alleen ce1	93.1%	96.0%	93.5%	92.9%	92.4%	93.5%
	zowel ce1 als ce2/3	75.2%	67.2%	66.2%	63.5%	66.0%	67.3%
vwo	alleen ce1	96.1%	96.5%	98.2%	95.8%	95.4%	95.3%
	zowel ce1 als ce2/3	82.7%	82.0%	76.8%	76.9%	77.5%	74.6%

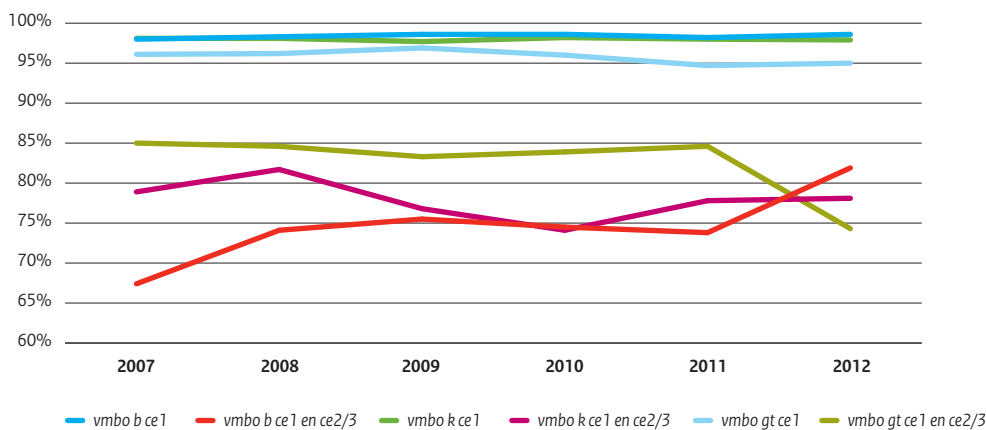
Figuur 3. Samenhang tussen examen-uitslag en verwijzing naar 2e/3e tijdvak per schooltype

De figuur laat zien dat de leerlingen die worden verwezen naar het 2e of 3e tijdvak duidelijk lagere slaagpercentages halen dan de overige leerlingen. Het verschil in slaagpercentage tussen de kandidaten die wel en die niet zijn verwezen is over de jaren heen het grootst in het havo. In 2012 is in vmbo en vwo het verschil tussen beide groepen leerlingen duidelijk groter geworden dan in de voorafgaande jaren. In het havo blijft dit verschil gelijk.

Tabel 4. Samenhang tussen examenuitslag en verwijzing naar 2e/3e tijdvak per leerweg

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo b	alleen ce1	98.0%	98.3%	98.6%	98.6%	98.2%	98.6%
	zowel ce1 als ce2/3	67.4%	74.1%	75.5%	74.5%	73.8%	81.9%
vmbo k	alleen ce1	98.1%	98.1%	97.7%	98.2%	98.0%	97.9%
	zowel ce1 als ce2/3	78.9%	81.7%	76.8%	74.1%	77.8%	78.1%
vmbo gt	alleen ce1	96.1%	96.2%	96.9%	96.0%	94.7%	95.0%
	zowel ce1 als ce2/3	85.0%	84.6%	83.3%	83.9%	84.6%	74.3%

Figuur 4. Samenhang tussen examenuitslag en verwijzing naar 2e/3e tijdvak per leerweg

In het vmbo is het verschil tussen het slaagpercentage van de verwezen leerlingen en de overige leerlingen het grootst in basisberoepsgerichte leerweg en het geringst in de gemengd/theoretische leerweg. Bij de leerlingen met een herexamen zien we in 2012 wel een aanzienlijk verschil met het vorige examenjaar: in de basisberoepsgerichte leerweg is er sprake van een sterke daling, in de gemengde/theoretische leerweg juist van een sterke stijging van het verschil in slaagpercentage tussen de leerlingen met en zonder herexamen.

1.3 Slaagpercentage

Het slaagpercentage kan op verschillende manier berekend worden, afhankelijk van welk aantal leerlingen in de noemer wordt meegenomen. In de eerste plaats kan het slaagpercentage berekend worden als de verhouding tussen het aantal geslaagde leerlingen en het aantal leerlingen met een examenuitslag (de som van de geslaagde en gezakte leerlingen). Een tweede manier is om uit te gaan van alle leerlingen die zijn aangemeld voor het examen. Daartoe behoren ook leerlingen die wel zijn aangemeld voor het eindexamen maar om verschillende redenen niet in staat zijn om het examen af te leggen en daarom geregistreerd staan als 'teruggetrokken'. Ook leerlingen die een gespreid examen doen, dus een examen verdeeld over meerdere schooljaren, behoren tot deze groep. In een derde benadering wordt uitgegaan van het aantal leerlingen in de examenklas. In de praktijk doet namelijk niet iedere leerling in de examenklas ook eindexamen. Het slaagpercentage is dan de verhouding tussen het aantal geslaagde leerlingen en het aantal leerlingen in de examenklas.

In de volgende overzichten worden dus drie versie van het slaagpercentage weergegeven:

1. aantal geslaagde leerlingen/aantal leerlingen met examenuitslag (in de tabel vermeld als: slaagpercentage kandidaten)
2. aantal geslaagde leerlingen/aantal voor het examen aangemelde leerlingen (in de tabel vermeld als: slaagpercentage aangemeld)

3. aantal geslaagde leerlingen/aantal leerlingen in de examenklas (in de tabel vermeld als: slaagpercentage examenklas).

De meest gebruikte benadering is de eerste; deze wordt ook door de Onderwijsinspectie gehanteerd. Omdat het verschil tussen de op verschillende manieren berekende slaagpercentages ook inzicht geeft in bijvoorbeeld de selectie in de examenklas worden de drie versies hier gepresenteerd.

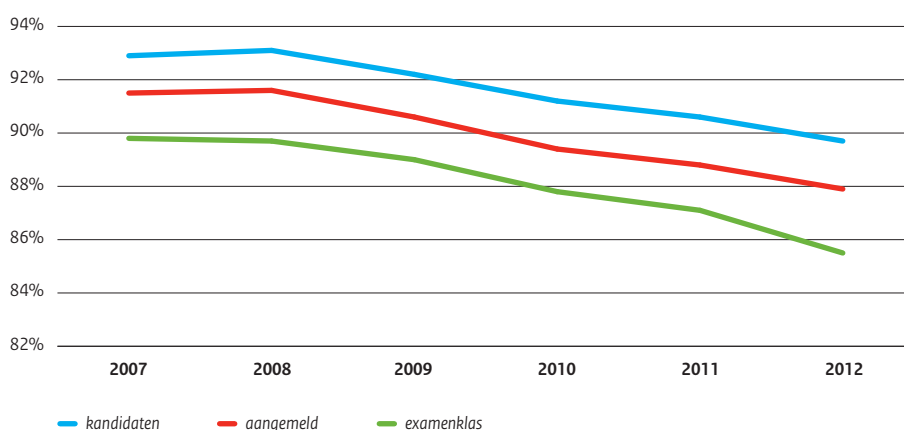
1.3.1 Overzicht slaagpercentage periode 2007-2012

Bij het berekenen van het slaagpercentage zijn alleen de vo-leerlingen geselecteerd. Voor de leerlingen die vanuit het vo zijn uitbesteed aan het vavo (de zgn. Rutte-leerlingen) zijn de examenresultaten gehaald uit het volwassenenonderwijs. Binnen het stromenbestand zijn leerlingen die vanuit het speciaal onderwijs examen doen (vso) en leerlingen in de internationale stromen in het vo niet meegenomen. Deze laatste groep zit ook niet in het examenbestand.

Tabel 5 Slaagpercentages voor alle examenkandidaten

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
geslaagd	172,678	174,816	174,887	172,586	171,477	168,777
kandidaten	185,832	187,794	189,756	189,247	189,233	188,215
aangemeld	188,820	190,874	193,101	193,056	193,085	191,930
examenklas	192,251	194,801	196,515	196,560	196,883	197,370
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
kandidaten	92.9%	93.1%	92.2%	91.2%	90.6%	89.7%
aangemeld	91.5%	91.6%	90.6%	89.4%	88.8%	87.9%
examenklas	89.8%	89.7%	89.0%	87.8%	87.1%	85.5%

Figuur 5 Slaagpercentages voor alle examenkandidaten

Het percentage kandidaten in het vo dat slaagt voor het eindexamen vertoont al enige jaren een dalende tendens. Deze trend zet zich in 2012 voort maar niet in een versnelde vorm zoals wellicht te verwachten was gezien de strengere exameneisen. De daling in 2012 t.o.v. 2011 is voor de gebruikelijke berekeningswijze 0.9%. Hetzelfde geldt voor het slaagpercentage gerelateerd aan het aantal aangemelde leerlingen, terwijl het slaagpercentage gebaseerd op het aantal leerlingen in de examenklas is gedaald met 1.6%. Dit laatste gegeven duidt erop dat relatief minder leerlingen zijn aangemeld voor het examen dan in voorafgaande jaren. Er heeft dus binnen de examenklas al een selectie plaatsgevonden waarbij niet alle leerlingen eindexamen doen.

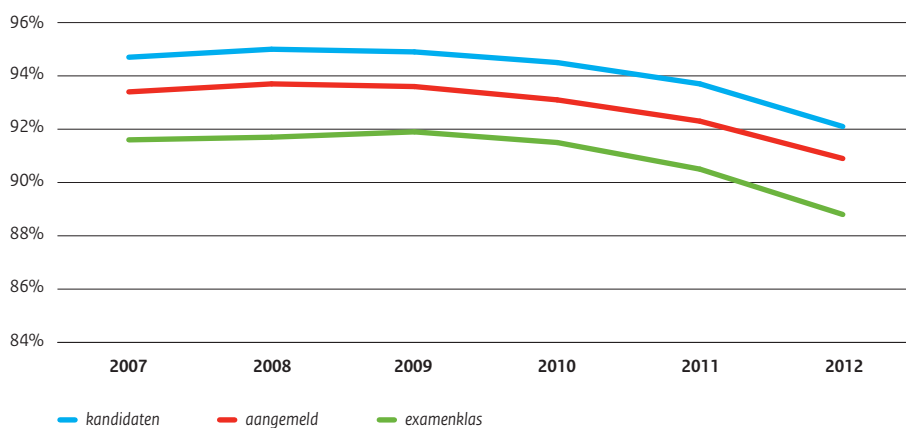
Slaagpercentage per schooltype

In de volgende tabellen wordt een overzicht gegeven van de slaagpercentages per schooltype en leerweg.

Tabel 6 Slaagpercentages voor vmbo

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
geslaagd	101,215	99,174	96,448	94,053	90,365	87,451
kandidaten	106,836	104,392	101,636	99,562	96,458	94,914
aangemeld	108,376	105,821	103,050	101,020	97,853	96,256
examenklas	110,529	108,185	104,978	102,799	99,858	98,510
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
kandidaten	94.7%	95.0%	94.9%	94.5%	93.7%	92.1%
aangemeld	93.4%	93.7%	93.6%	93.1%	92.3%	90.9%
examenklas	91.6%	91.7%	91.9%	91.5%	90.5%	88.8%

Figuur 6 Slaagpercentages voor vmbo

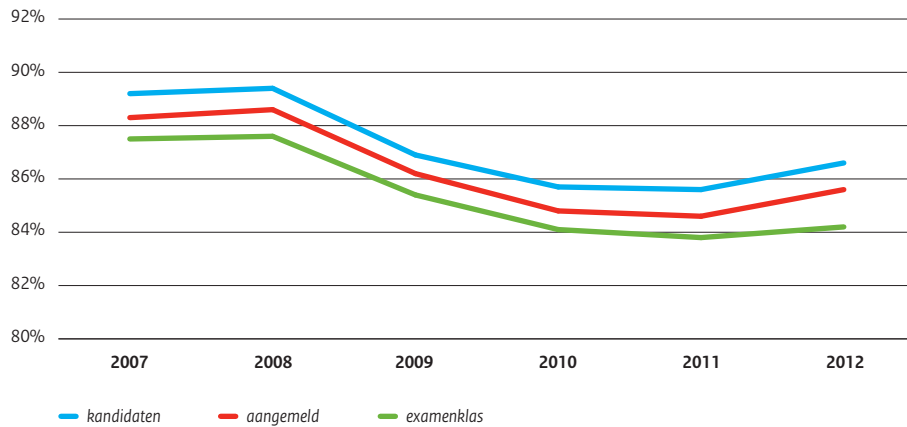

In het vmbo was er tot 2009 sprake van een stabiele situatie bij het slaagpercentage. Daarna is een daling opgetreden die geleidelijk sterker blijkt te worden. In 2012 is deze tendens voortgezet.

Tabel 7 Slaagpercentages voor havo

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
geslaagd	39,733	41,174	40,600	42,062	42,358	43,774
kandidaten	44,521	46,056	46,712	49,076	49,476	50,547
aangemeld	45,020	46,472	47,114	49,577	50,049	51,138
examenklas	45,429	47,028	47,539	50,032	50,536	51,993
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
kandidaten	89.2%	89.4%	86.9%	85.7%	85.6%	86.6%
aangemeld	88.3%	88.6%	86.2%	84.8%	84.6%	85.6%
examenklas	87.5%	87.6%	85.4%	84.1%	83.8%	84.2%

Figuur 7 Slaagpercentages voor havo

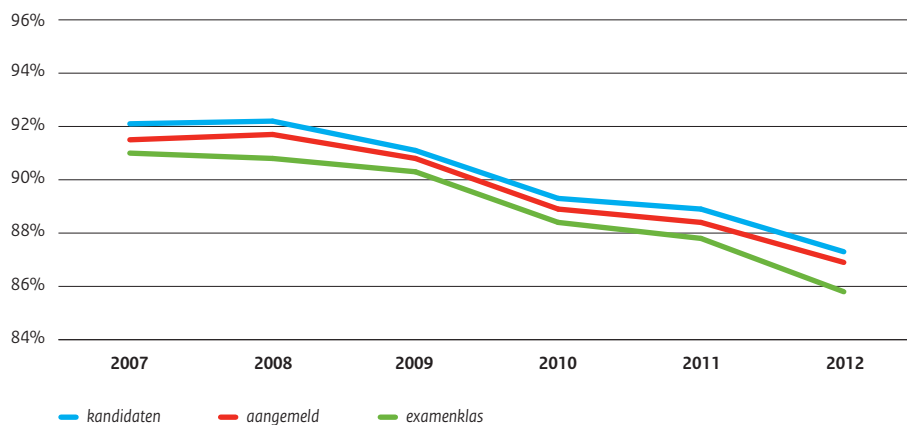

In tegenstelling tot de algemene trend in het vo zien we bij het havo juist een stijging van het slaagpercentage in vergelijking met het examenjaar 2011. Ook hier zien we dat het slaagpercentage bepaald in relatie tot het aantal leerlingen in de examenklas minder stijgt. Ook hier lijken dus niet alle potentiële examenkandidaten ook eindexamen te doen.

Tabel 8 Slaagpercentages voor vwo

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
geslaagd	30,321	32,249	34,069	31,568	32,640	31,971
kandidaten	32,939	34,968	37,393	35,333	36,728	36,628
aangemeld	33,144	35,177	37,524	35,500	36,921	36,791
examenklas	33,317	35,514	37,717	35,713	37,171	37,271
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
kandidaten	92.1%	92.2%	91.1%	89.3%	88.9%	87.3%
aangemeld	91.5%	91.7%	90.8%	88.9%	88.4%	86.9%
examenklas	91.0%	90.8%	90.3%	88.4%	87.8%	85.8%

Figuur 8 Slaagpercentages voor vwo

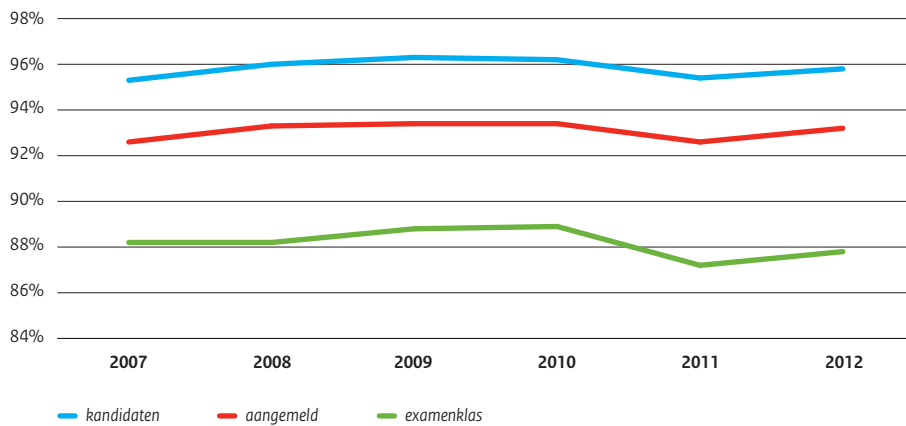
In het vwo zijn de verschillen tussen de drie berekeningsvormen van het slaagpercentage het geringst van alle schooltypen. Ook hier zien we een sterke dalende tendens van het slaagpercentage waarbij ook het slaagpercentage t.o.v. van de examenklas een nog sterkere daling te zien geeft (-2%).

Slaagpercentage per leerweg

Tabel 9 Slaagpercentages voor vmbo basisberoepsgerichte leerweg

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
geslaagd	26,102	24,140	22,784	21,392	19,155	18,400
kandidaten	27,400	25,158	23,648	22,231	20,072	19,199
aangemeld	28,190	25,867	24,403	22,900	20,692	19,739
examenklas	29,587	27,359	25,650	24,073	21,970	20,968
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
kandidaten	95.3%	96.0%	96.3%	96.2%	95.4%	95.8%
aangemeld	92.6%	93.3%	93.4%	93.4%	92.6%	93.2%
examenklas	88.2%	88.2%	88.8%	88.9%	87.2%	87.8%

Figuur 9. Slaagpercentages voor vmbo basisberoepsgerichte leerweg

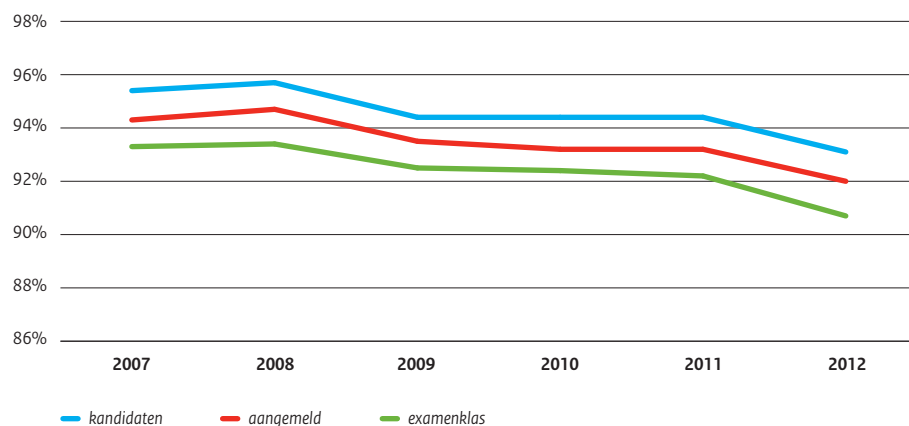

In de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo is sprake van een vrij stabiele situatie. In 2012 is de examenregeling voor deze leerweg veranderd waarbij het schoolexamen hetzelfde gewicht krijgt bij het bepalen van het diplomacijfer als het centraal examen. In het verleden telde het schoolexamen dubbel. Uit de figuur blijkt dat de licht dalende tendens die te zien was vanaf 2010 in 2012 is omgebogen naar een lichte stijging van het slaagpercentage. De veranderde examenregel heeft dus in ieder geval geen negatief effect gehad.

Tabel 10. Slaagpercentages voor vmbo kaderberoepsgerichte leerweg

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
geslaagd	27,543	27,116	26,293	25,827	24,816	24,004
kandidaten	28,876	28,329	27,844	27,367	26,301	25,776
aangemeld	29,205	28,648	28,134	27,698	26,620	26,086
examenklas	29,528	29,029	28,411	27,943	26,926	26,459
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
kandidaten	95.4%	95.7%	94.4%	94.4%	94.4%	93.1%
aangemeld	94.3%	94.7%	93.5%	93.2%	93.2%	92.0%
examenklas	93.3%	93.4%	92.5%	92.4%	92.2%	90.7%

Figuur 10. Slaagpercentages voor vmbo kaderberoepsgerichte leerweg

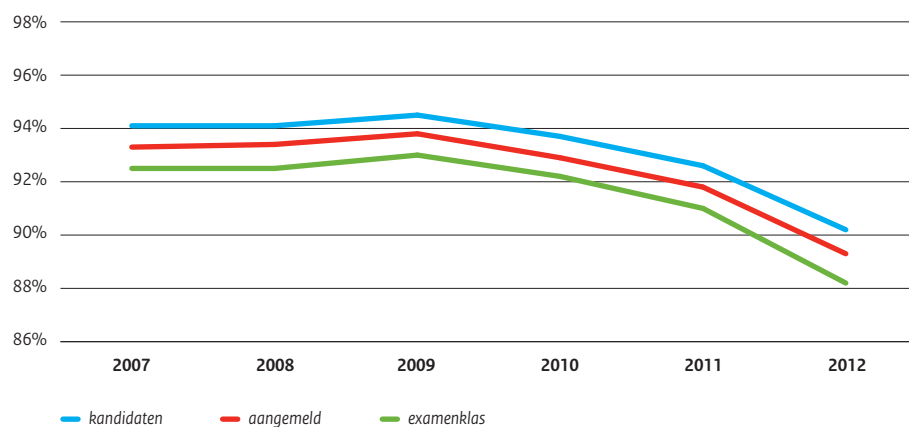

In de kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo zien we in 2012 een sterke daling van het slaagpercentage t.o.v. 2011 van 1-1.5%.

Tabel 11. Slaagpercentages voor vmbo gemengde/theoretische leerweg

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
geslaagd	47,570	47,918	47,371	46,834	46,394	45,047
kandidaten	50,560	50,905	50,144	49,964	50,085	49,939
aangemeld	50,981	51,306	50,513	50,422	50,541	50,431
examenklas	51,414	51,797	50,917	50,783	50,962	51,083
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
kandidaten	94.1%	94.1%	94.5%	93.7%	92.6%	90.2%
aangemeld	93.3%	93.4%	93.8%	92.9%	91.8%	89.3%
examenklas	92.5%	92.5%	93.0%	92.2%	91.0%	88.2%

Figuur 11. Slaagpercentages voor vmbo gemengde/theoretische leerweg

In de gemengd/theoretische leerweg is sinds 2009 een duidelijk dalende tendens zichtbaar. Deze tendens heeft zich met het eindexamen 2012 verder versterkt (gemiddeld -1.5%).

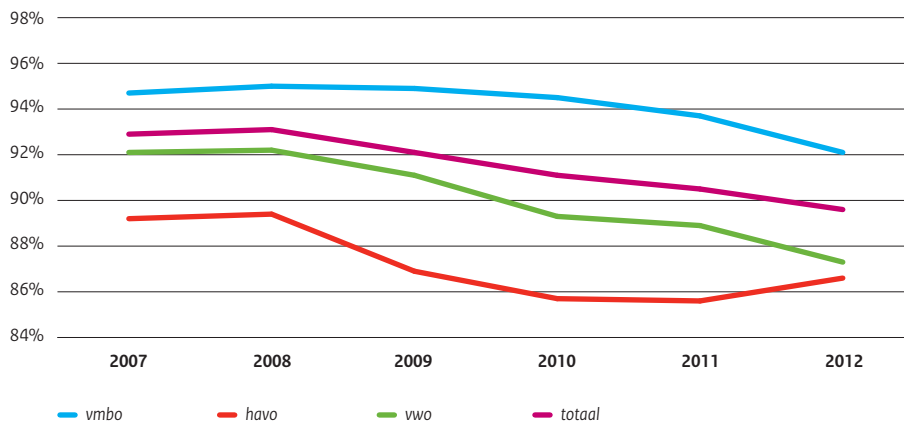
1.3.2 Vergelijking slaagpercentages per schooltype

In de volgende overzichten zijn de resultaten over de verschillende schooltypen en leerwegen vergeleken voor één type slaagpercentage, namelijk het percentage berekend als de verhouding tussen het aantal geslaagde leerlingen en het aantal examenkandidaten met een uitslag (dus geslaagd of gezakt). Om de vergelijking over de jaren zuiver te houden zijn speciale groepen leerlingen niet meegerekend. Het gaat dan om leerlingen in vm2 en de leerlingen die zijn uitbesteed aan het vavo.

Tabel 12. Examenuitslag naar schooltype

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	94.7%	95.0%	94.9%	94.5%	93.7%	92.1%
havo	89.2%	89.4%	86.9%	85.7%	85.6%	86.6%
vwo	92.1%	92.2%	91.1%	89.3%	88.9%	87.3%
totaal	92.9%	93.1%	92.1%	91.1%	90.5%	89.6%

Figuur 12. Slaagpercentage totaal en per schooltype

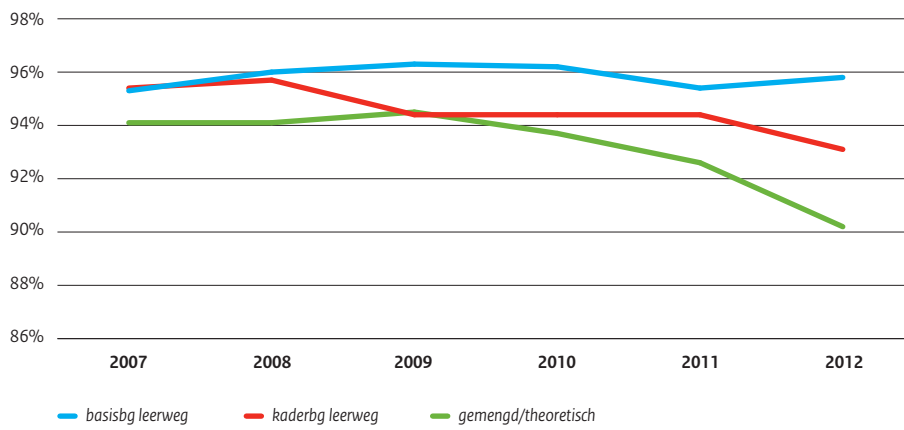

In de tabel valt de afwijkende ontwikkeling van het slaagpercentage in het havo op. Zien we in het vmbo en vwo een daling t.o.v. 2011 van 1.6%, in het havo valt een stijging van 1% te constateren. In vmbo en vwo is de dalende tendens van de eerdere jaren in 2012 verder versterkt.

Tabel 13. Examenuitslag naar vmbo-leerweg

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
basisbg leerweg	95.3%	96.0%	96.3%	96.2%	95.4%	95.8%
kaderbg leerweg	95.4%	95.7%	94.4%	94.4%	94.4%	93.1%
gemengd/theoretisch	94.1%	94.1%	94.5%	93.7%	92.6%	90.2%

Figuur 13. Slaagpercentage per vmbo leerweg

In het vmbo is vooral in de gemengd/theoretische leerweg sprake van een sterke daling van het slaagpercentage. In 2012 is de dalende tendens van het slaagpercentage verder vergroot met 2.4% t.o.v. 2011. In de kaderberoepsgerichte leerweg was sprake van een vrij stabiele situatie, maar in 2012 is sprake van een daling van 1.3%. In de basisberoepsgerichte leerweg zien we een lichte stijging met 0.4%.

1.3.3 Slaagpercentage van bijzondere stromen leerlingen

In het vo zijn de laatste jaren een aantal regelingen getroffen gericht op leerlingen die het risico lopen om uit te vallen. In de hierboven behandelde berekeningen zijn deze groepen buiten beschouwing gelaten. Daarom wordt hier het slaagresultaat van deze groepen apart behandeld.

De Rutte-regeling

Met de in 2006 ingevoerde regeling 'Besluit samenwerking vo-bve' is de mogelijkheid geschapen om leerlingen die nog geen 18 jaar zijn toch te laten doorstromen naar het vavo waar ze naar verwachting beter tot hun recht komen. De leerlingen blijven ingeschreven in het vo maar volgen onderwijs en doen eindexamen in het vavo. Vanaf 2010 kunnen deze leerlingen ook doorstromen naar een hoger niveau, dus bijvoorbeeld van vmbo naar havo.

vm2

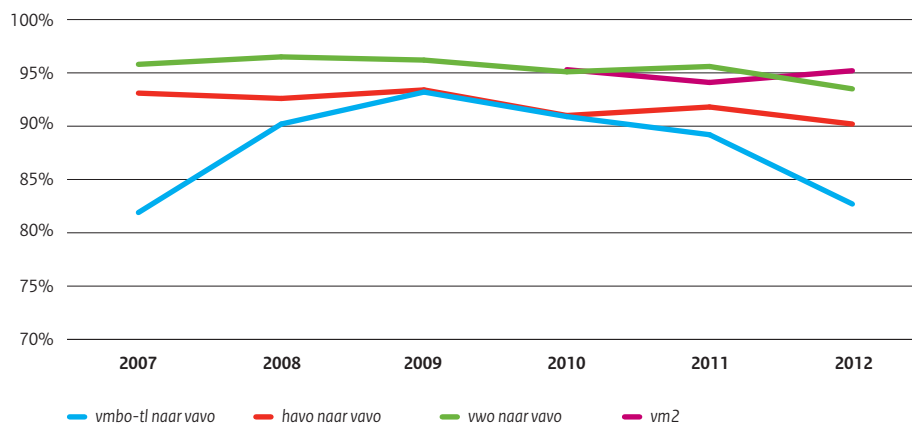
Een andere speciale groep leerlingen zijn de leerlingen in het vm2. In deze regeling, ingevoerd in schooljaar 2008/2009, is het onderwijs in de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg in het vmbo samengevoegd met de opleiding mbo-niveau 2. Er ontstaat daardoor één nieuwe opleiding waarbij leerlingen op één locatie les krijgen, met één pedagogisch-didactische aanpak, met een zelfde team vmbo- en mbo-docenten. Ze hoeven dus niet over te stappen naar een andere school wat de kans dat leerlingen een diploma mbo-niveau 2 halen vergroot. Hoewel het dus de bedoeling is dat deze leerlingen een mbo-diploma behalen zien we dat een aanzienlijk deel van deze leerlingen ook een vmbo-diploma behaalt.

In de volgende tabellen is weergegeven hoe het slaagpercentage voor deze groepen leerlingen eruit zien.

Tabel 14. Aantal examenkandidaten in speciale groepen leerlingen

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo uitbesteed aan vavo	310	457	468	484	564	637
havo uitbesteed aan vavo	770	1182	2566	2275	2947	2773
vwo uitbesteed aan vavo	457	740	982	1925	1948	1799
vm2				575	1095	1055
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo-tl naar vavo	81.9%	90.2%	93.2%	90.9%	89.2%	82.7%
havo naar vavo	93.1%	92.6%	93.4%	91.0%	91.8%	90.2%
vwo naar vavo	95.8%	96.5%	96.2%	95.1%	95.6%	93.5%
vm2				95.3%	94.1%	95.2%

Figuur 14. Slaagpercentages voor speciale groepen examenkandidaten

Het slaagpercentage voor de vmbo-leerlingen die uitbesteed zijn aan het vavo ligt in de meeste jaren aanzienlijk lager dan in het reguliere vmbo (zie tabel 11). Dit is te verwachten aangezien het hier om een groep zwakkere leerlingen gaat. Opvallend is wel dat de slaagpercentages van de uitbestede havo/vwo-leerlingen juist hoger ligt dan in het reguliere onderwijs. Ook bij de Rutte-leerlingen zien we in 2012 een daling van het slaagpercentage met name in het vmbo.

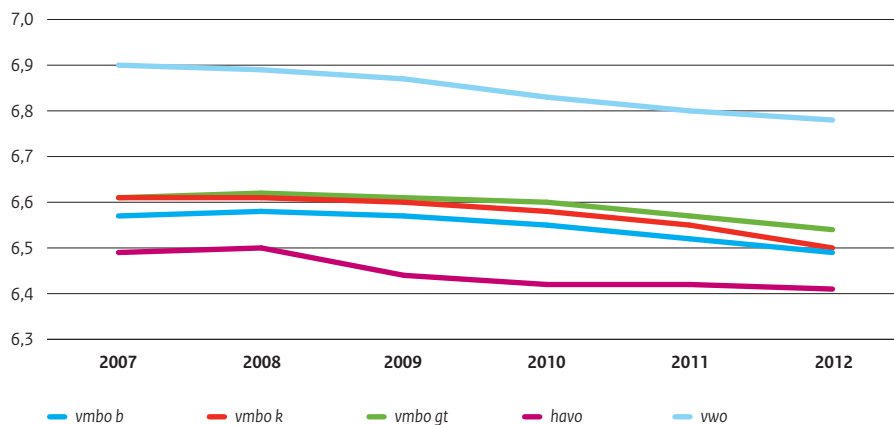
1.4 Gemiddelde examencijfers

Het examenbestand bevat van elke leerling per vak in het vakkenpakket de behaalde cijfers. Vervolgens is voor elke examenkandidaat het gemiddelde berekend van de cijfers voor het schoolexamen, de cijfers voor het centraal examen en het eindcijfer. De gegevens kunnen alleen berekend worden voor de leerlingen met een examenuitslag, dus de geslaagde en gezakte leerlingen. Verder is ook het verschil tussen het gemiddelde cijfer voor het schoolexamen en voor het centraal examen bepaald. Bij de berekeningen zijn alleen de vakken meegenomen die meetellen voor het eindexamen. De gegevens van leerlingen in speciale stromen zoals de Rutte-leerlingen en de leerlingen in vm2 zijn niet meegenomen.

Tabel 15. Gemiddeld cijfer schoolexamen

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	basisbg leerweg	6.57	6.58	6.57	6.55	6.52	6.49
	kaderbg leerweg	6.61	6.61	6.60	6.58	6.55	6.50
	gemengd/theoretisch	6.61	6.62	6.61	6.60	6.57	6.54
havo		6.49	6.50	6.44	6.42	6.42	6.41
vwo		6.90	6.89	6.87	6.83	6.80	6.78

Figuur 15. Gemiddeld cijfer schoolexamen

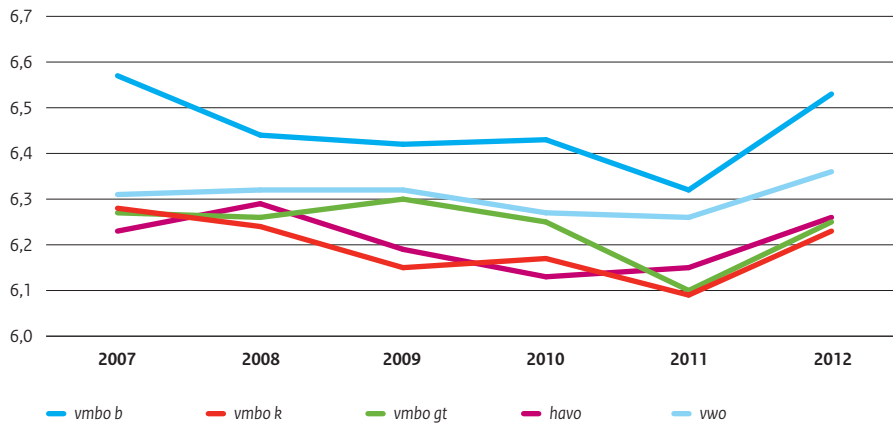
De ontwikkeling van het schoolexamencijfer laat een licht dalende tendens zien over de jaren. De daling is het sterkst voor het vwo (-1.2 punt sinds 2007) en de kaderberoepsgerichte leerweg in het vmbo (-1.1 punt). Het verschil met de resultaten uit 2011 is zeer beperkt dus in de voorlopige cijfers van 2012 is geen breuk met de meerjarige ontwikkeling te zien.

De resultaten van het gemiddeld cijfer voor het centraal examen is te zien in de volgende tabel.

Tabel 16. Gemiddeld cijfer centraal examen

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	basisbg leerweg	6.57	6.44	6.42	6.43	6.32	6.53
	kaderbg leerweg	6.28	6.24	6.15	6.17	6.09	6.23
	gemengd/theoretisch	6.27	6.26	6.30	6.25	6.10	6.25
havo		6.23	6.29	6.19	6.13	6.15	6.26
vwo		6.31	6.32	6.32	6.27	6.26	6.36

Figuur 16. Gemiddeld cijfer centraal examen

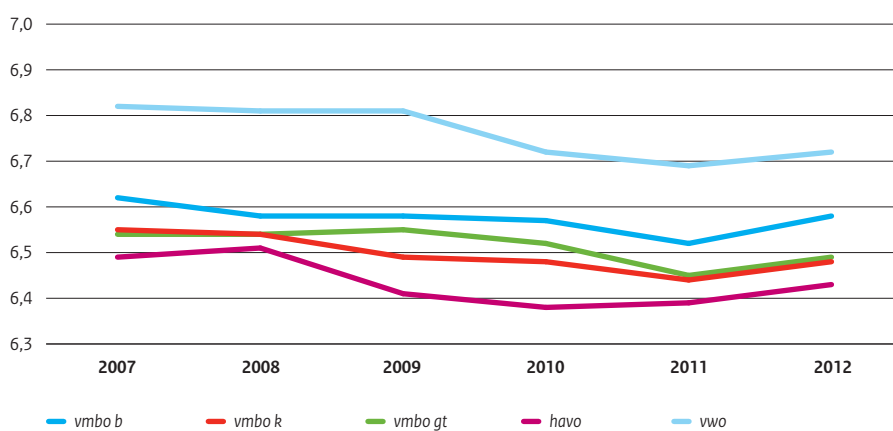

In tegenstelling tot de cijfers voor het schoolexamen laten de gemiddelde cijfers voor het centraal eindexamen in 2012 een duidelijk stijging zien t.o.v. 2011. De grootste stijging is te zien in het vmbo en met name in de basisberoepsgerichte leerweg (+ 0.21 punt). In havo en vwo is de stijging ongeveer 0.1 punt.

Tabel 17. Gemiddeld diplomacijfer

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	basisbg leerweg	6.62	6.58	6.58	6.57	6.52	6.58
	kaderbg leerweg	6.55	6.54	6.49	6.48	6.44	6.48
	gemengd/theoretisch	6.54	6.54	6.55	6.52	6.45	6.49
havo		6.49	6.51	6.41	6.38	6.39	6.43
vwo		6.82	6.81	6.81	6.72	6.69	6.72

Figuur 17. Gemiddeld diplomacijfer

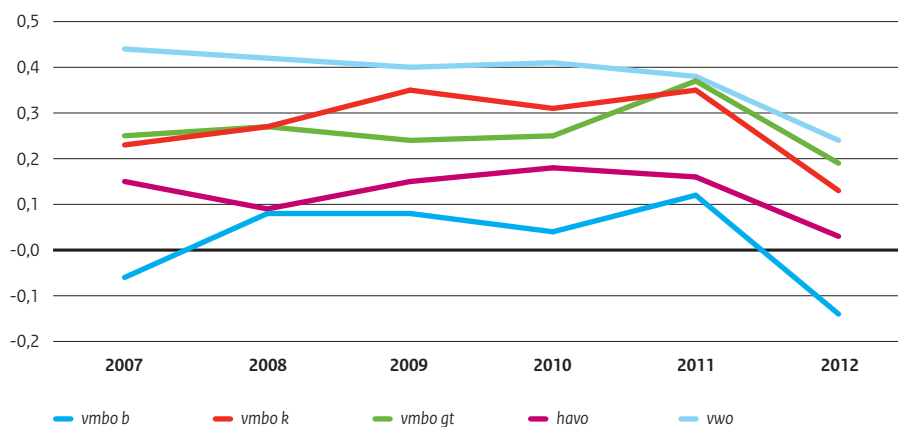

De figuur laat zien dat het gemiddeld diplomacijfer in 2012 is gestegen t.o.v. 2011. Aangezien het diplomacijfer het gemiddelde is van het so- en het ce-cijfer is de stijging minder sterk dan bij het cijfer voor het centraal schriftelijk. In 2012 is de examenregeling voor de basisberoepsgerichte leerweg veranderd waarbij het schoolexamen hetzelfde gewicht krijgt bij het bepalen van het diplomacijfer als het centraal examen. In het verleden telde het schoolexamen dubbel. Deze aanpassing heeft in deze leerweg niet geleid tot een ontwikkeling die afwijkt van die van de andere leerwegen.

Tabel 18. Gemiddeld verschil tussen so- en ce 1-cijfer

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	basisbg leerweg	-0.06	0.08	0.08	0.04	0.12	-0.14
	kaderbg leerweg	0.23	0.27	0.35	0.31	0.35	0.13
	gemengd/theoretisch	0.25	0.27	0.24	0.25	0.37	0.19
havo		0.15	0.09	0.15	0.18	0.16	0.03
vwo		0.44	0.42	0.40	0.41	0.38	0.24

Figuur 18. Gemiddeld verschil tussen so- en ce 1-cijfer

Door het constant blijven van het cijfer voor het schoolexamen en de sterke stijging van het cijfer voor het centraal schriftelijk neemt het verschil tussen so en ce sterk af. Dit effect is het grootste bij de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg in het vmbo. In het vwo is inmiddels het ce-cijfer hoger dan het so-cijfer.

1.5 Ontwikkeling van de examencijfers op de kernvakken

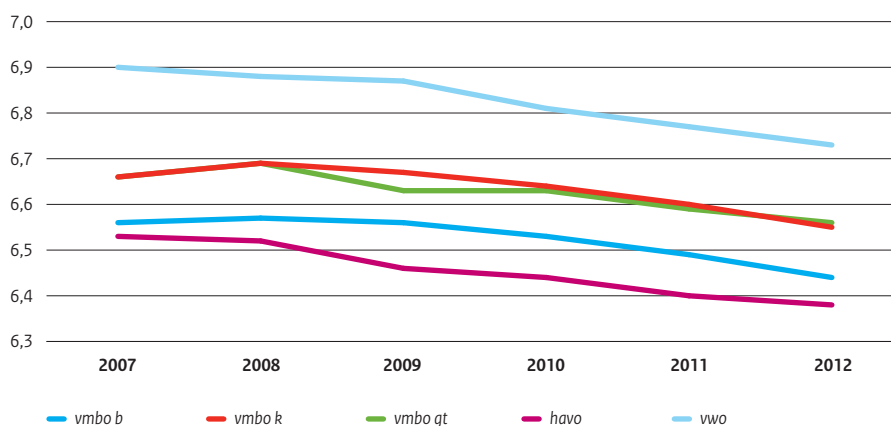
Naast de algemene ontwikkeling van de examencijfers is ook gekeken naar de ontwikkeling van de cijfers voor de kernvakken, Nederlands, Engels en wiskunde. Dit is relevant omdat in het komende eindexamen de kernvakkenregel geldt wat inhoudt dat in havo/vwo voor de kernvakken ten hoogste één 5 gehaald mag worden. In de onderstaande overzichten wordt de bestaande trend in kaart gebracht.

1.5.1 Examencijfers voor Nederlands

Tabel 19. Gemiddeld examencijfer voor Nederlands

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	6.56	6.57	6.56	6.53	6.49	6.44
	k	6.66	6.69	6.67	6.64	6.60	6.55
	gt	6.66	6.69	6.63	6.63	6.59	6.56
havo		6.53	6.52	6.46	6.44	6.40	6.38
vwo		6.90	6.88	6.87	6.81	6.77	6.73

Figuur 19. Gemiddeld cijfer voor het schoolexamen voor Nederlands

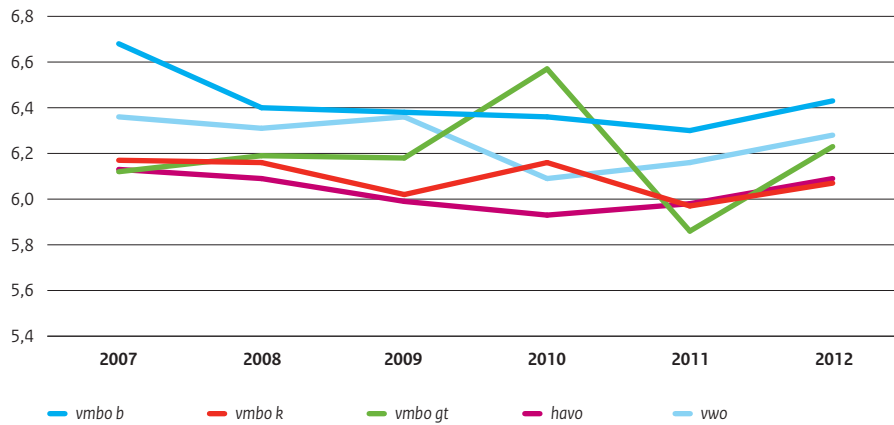

Het cijfer voor het schoolexamen Nederlands vertoont al jaren in alle schooltypen en leerwegen een dalende tendens. De ontwikkeling in 2012 past in deze ontwikkeling.

Tabel 20. Gemiddeld cijfer voor het centraal examen voor Nederlands

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	6.68	6.40	6.38	6.36	6.30	6.43
	k	6.17	6.16	6.02	6.16	5.97	6.07
	gt	6.12	6.19	6.18	6.57	5.86	6.23
havo		6.13	6.09	5.99	5.93	5.98	6.09
vwo		6.36	6.31	6.36	6.09	6.16	6.28

Figuur 20. Gemiddeld cijfer voor het centraal examen voor Nederlands

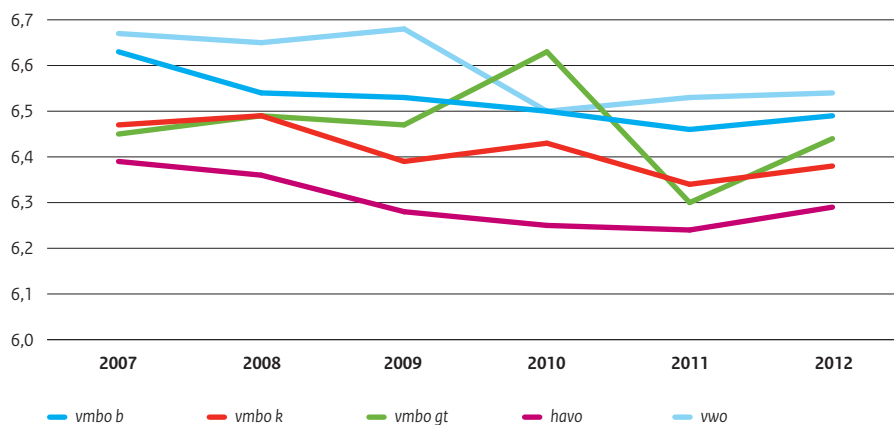

Bij het cijfer voor Nederlands bij het centraal examen zien we in 2012 een duidelijk stijging ten opzichte van 2011. In havo en vwo was overigens al vanaf 2010 sprake van een stijgende tendens. In het vmbo zijn de gegevens van 2012 duidelijk een stuk hoger dan het vorig jaar, met name in de gemengd-theoretische leerweg.

Tabel 21. Gemiddeld diplomacijfer voor Nederlands

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	6.63	6.54	6.53	6.50	6.46	6.49
	k	6.47	6.49	6.39	6.43	6.34	6.38
	gt	6.45	6.49	6.47	6.63	6.30	6.44
havo		6.39	6.36	6.28	6.25	6.24	6.29
vwo		6.67	6.65	6.68	6.50	6.53	6.54

Figuur 21. Gemiddeld diplomacijfer voor Nederlands

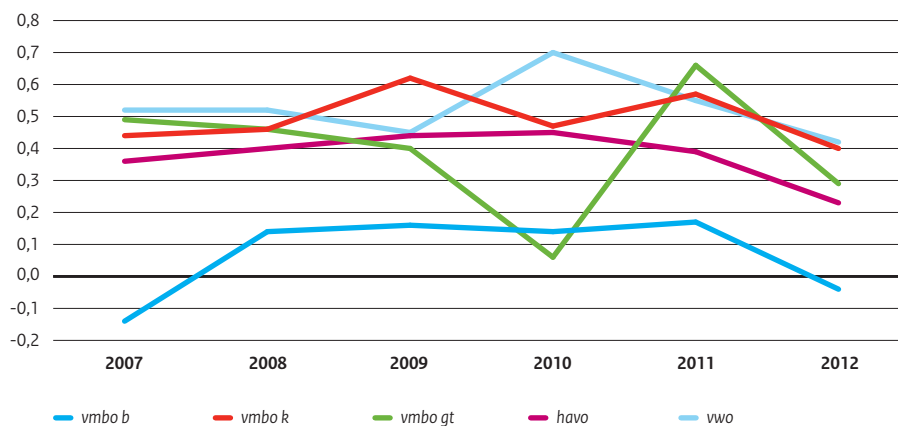

In het diplomacijfer, dat het gemiddelde is van het cijfer voor het schoolexamencijfer en het centraal examen, tekent zich in 2012 een duidelijk stijging af. De stijging van het centraal examencijfer is daarmee in 2012 sterker dan de daling van het cijfer voor het schoolexamen.

Tabel 22. Gemiddeld verschil tussen so- en ce-cijfer voor Nederlands

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	-0.14	0.14	0.16	0.14	0.17	-0.04
	k	0.44	0.46	0.62	0.47	0.57	0.40
	gt	0.49	0.46	0.40	0.06	0.66	0.29
havo		0.36	0.40	0.44	0.45	0.39	0.23
vwo		0.52	0.52	0.45	0.70	0.55	0.42

Figuur 22. Gemiddeld verschil tussen so- en ce-cijfer voor Nederlands

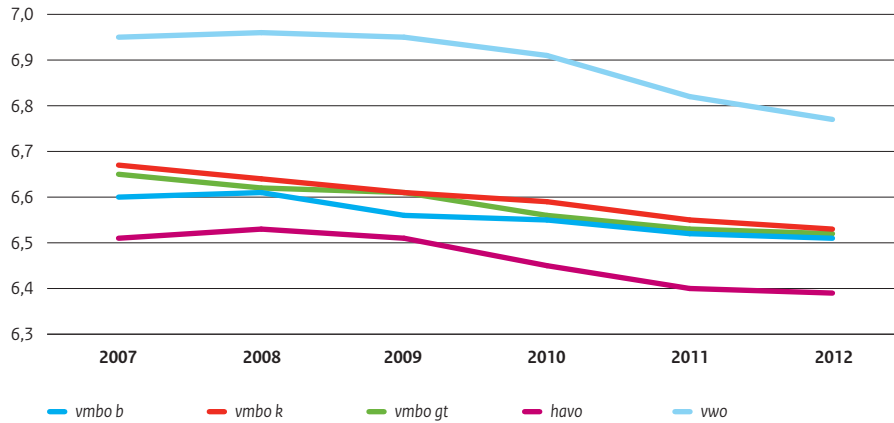
Het verschil tussen so en ce is in 2012 afgenomen.

1.5.2 Examencijfers voor Engels

Tabel 23. Gemiddeld cijfer voor het schoolexamen voor Engels

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	6.60	6.61	6.56	6.55	6.52	6.51
	k	6.67	6.64	6.61	6.59	6.55	6.53
	gt	6.65	6.62	6.61	6.56	6.53	6.52
havo		6.51	6.53	6.51	6.45	6.40	6.39
vwo		6.95	6.96	6.95	6.91	6.82	6.77

Figuur 23. Gemiddeld cijfer voor het schoolexamen voor Engels

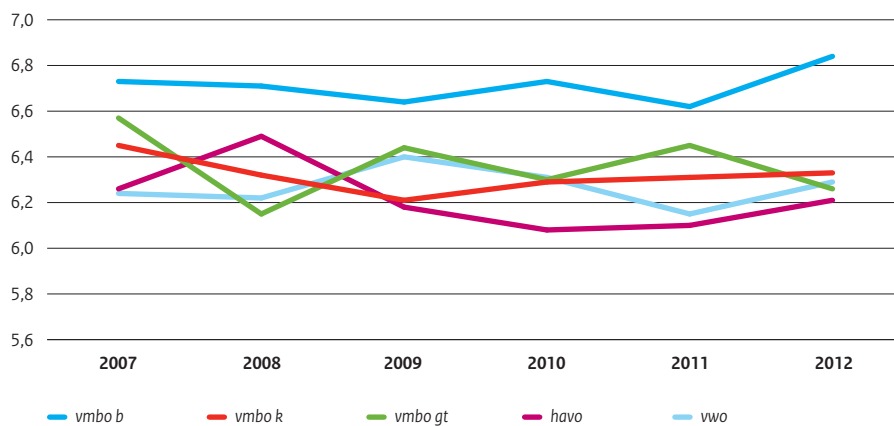

Bij het cijfer voor Engels in het schoolexamen is al geruime tijd sprake van een daling. Deze is het sterkst in het vwo. In 2012 zien we dat de dalende tendens van het cijfer voor Engels is afgezwakt.

Tabel 24. Gemiddeld cijfer voor het centraal examen voor Engels

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	6.73	6.71	6.64	6.73	6.62	6.84
	k	6.45	6.32	6.21	6.29	6.31	6.33
	gt	6.57	6.15	6.44	6.30	6.45	6.26
havo		6.26	6.49	6.18	6.08	6.10	6.21
vwo		6.24	6.22	6.40	6.31	6.15	6.29

Figuur 24. Gemiddeld cijfer voor het centraal examen voor Engels

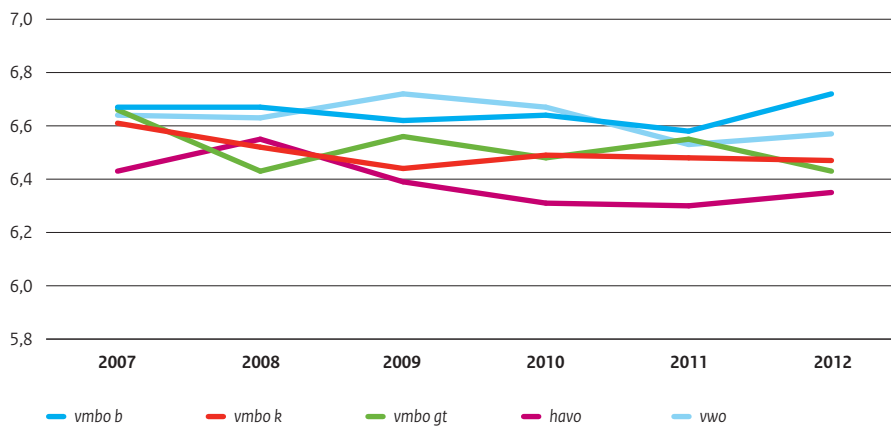

In het centraal examen is in 2012 een duidelijke stijging te zien van het cijfer voor Engels, behalve voor vmbo-k (dat vrijwel gelijk blijft) en vmbo-gt waarbij sprake is van een daling met 0.2 punt.

Tabel 25. Gemiddeld diplomacijfer voor Engels

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	6.67	6.67	6.62	6.64	6.58	6.72
	k	6.61	6.52	6.44	6.49	6.48	6.47
	gt	6.66	6.43	6.56	6.48	6.55	6.43
havo		6.43	6.55	6.39	6.31	6.30	6.35
vwo		6.64	6.63	6.72	6.67	6.53	6.57

Figuur 25. Gemiddeld diplomacijfer voor Engels

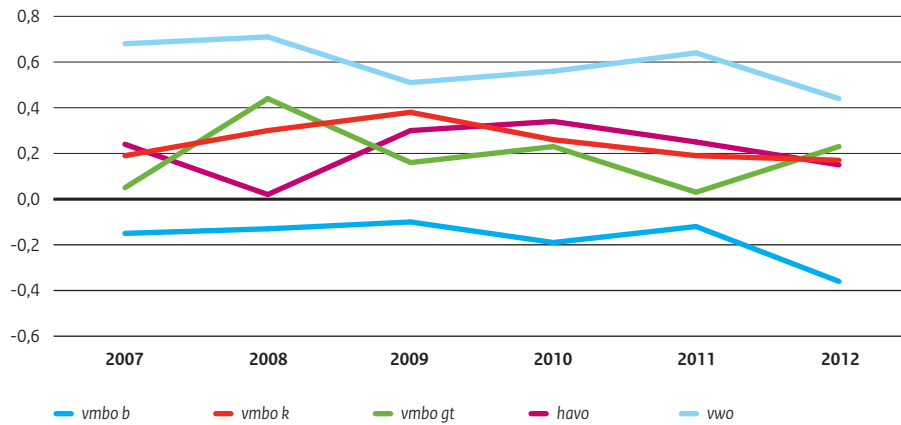

Voor alle schooltypen stijgt het diploma cijfer met uitzondering van vmbo-gt en in mindere mate vmbo-k.

Tabel 26. Gemiddeld verschil tussen so- en ce-cijfer voor Engels

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	-0.15	-0.13	-0.10	-0.19	-0.12	-0.36
	k	0.19	0.30	0.38	0.26	0.19	0.17
	gt	0.05	0.44	0.16	0.23	0.03	0.23
havo		0.24	0.02	0.30	0.34	0.25	0.15
vwo		0.68	0.71	0.51	0.56	0.64	0.44

Figuur 26. Gemiddeld verschil tussen so- en ce-cijfer voor Engels

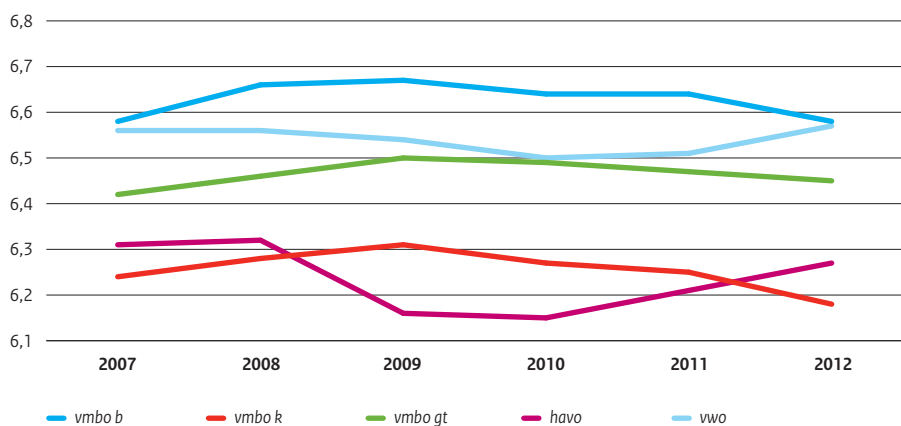
Het verschil tussen so en ce is kleiner geworden in 2012, m.u.v. vmbo-gt. In het vmbo-b is het verschil negatiever geworden waarbij het ce-cijfer is verder is gestegen t.o.v. het so-cijfer.

1.5.3 Examencijfers voor wiskunde

Tabel 27. Gemiddeld cijfer voor het schoolexamen voor wiskunde

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	6.58	6.66	6.67	6.64	6.64	6.58
	k	6.24	6.28	6.31	6.27	6.25	6.18
	gt	6.42	6.46	6.50	6.49	6.47	6.45
havo		6.31	6.32	6.16	6.15	6.21	6.27
vwo		6.56	6.56	6.54	6.50	6.51	6.57

Figuur 27. Gemiddeld cijfer voor het schoolexamen voor wiskunde

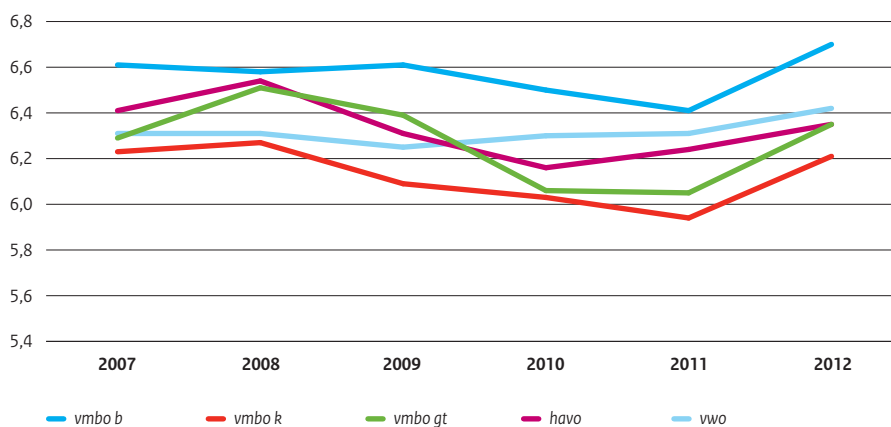

Over de jaren heen is het schoolexamen-cijfer voor het vak wiskunde vrij constant. In 2012 zien we bij havo en vwo een stijging en in het vmbo een lichte daling.

Tabel 28. Gemiddeld cijfer voor het centraal examen voor wiskunde

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	6.61	6.58	6.61	6.50	6.41	6.70
	k	6.23	6.27	6.09	6.03	5.94	6.21
	gt	6.29	6.51	6.39	6.06	6.05	6.35
havo		6.41	6.54	6.31	6.16	6.24	6.35
vwo		6.31	6.31	6.25	6.30	6.31	6.42

Figuur 28. Gemiddeld cijfer voor het centraal examen voor wiskunde

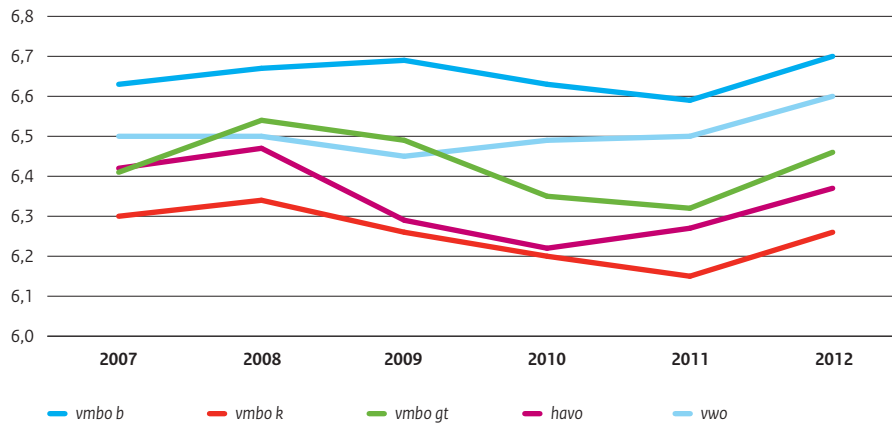

Bij het centraal examen blijkt het wiskundecijfer aanzienlijk te zijn gestegen in 2012. Dit geldt voor het hele vo.

Tabel 29. Gemiddeld diplomacijfer voor wiskunde

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	6.63	6.67	6.69	6.63	6.59	6.70
	k	6.30	6.34	6.26	6.20	6.15	6.26
	gt	6.41	6.54	6.49	6.35	6.32	6.46
havo		6.42	6.47	6.29	6.22	6.27	6.37
vwo		6.50	6.50	6.45	6.49	6.50	6.60

Figuur 29. Gemiddeld diplomacijfer voor wiskunde

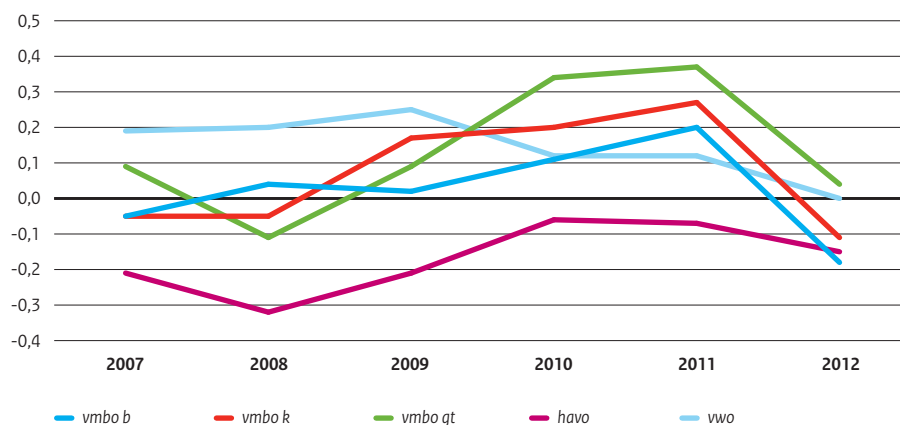

Ook bij het diplomacijfer voor wiskunde zien we over de hele linie een stijging van het cijfer.

Tabel 30. Gemiddeld verschil tussen so- en ce-cijfer voor wiskunde

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	b	-0.05	0.04	0.02	0.11	0.20	-0.18
	k	-0.05	-0.05	0.17	0.20	0.27	-0.11
	gt	0.09	-0.11	0.09	0.34	0.37	0.04
havo		-0.21	-0.32	-0.21	-0.06	-0.07	-0.15
vwo		0.19	0.20	0.25	0.12	0.12	0.00

Figuur 30. Gemiddeld verschil tussen so- en ce-cijfer voor wiskunde

Het verschil tussen het so- en ce-cijfer voor wiskunde is sterk verminderd in 2012. In havo en vmbo b en k is het ce-cijfer nu zelfs hoger dan het so-cijfer.

2 Historische trends

In hoofdstuk 1 zijn de examenresultaten van 2012 afgezet tegen de examengegevens van de voorafgaande jaren. Van belang is daarbij dat in 2012 voor het eerst de regel van kracht is geworden dat het gemiddeld cijfer voor het centraal examen voldoende moet zijn. Er zijn echter nog andere ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs die van invloed kunnen zijn op de examenresultaten. Het gaat daarbij om:

- de toegenomen belangstelling voor havo/vwo ten koste van vmbo
- binnen het vmbo een toegenomen belangstelling voor de theoretische leerweg ten koste van de basisberoepsgericht leerweg
- het uitbesteden van leerlingen aan het vavo via de Rutte-regeling
- het invoeren van de vm2-stroom voor een verbeterde doorstroom naar het mbo.

In dit hoofdstuk worden deze ontwikkelingen nader in kaart gebracht.

2.1 Veranderingen in keuze voor schooltype, leerweg en profiel

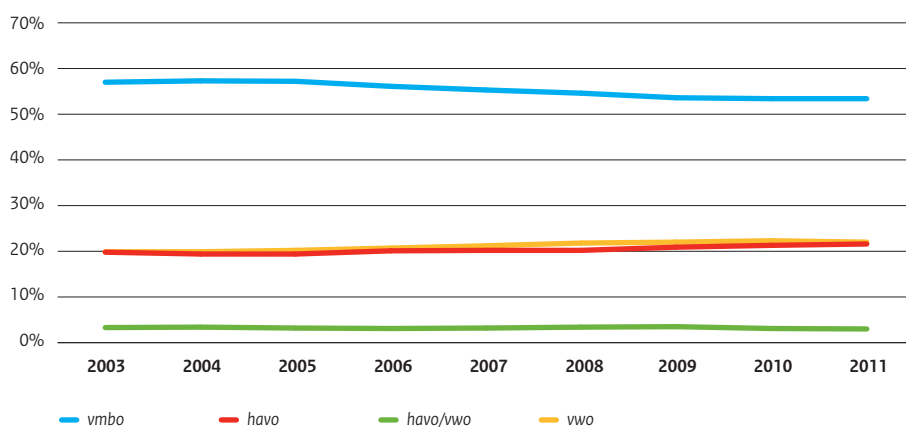
De verdeling van de leerlingen over de verschillende onderwijsniveaus is het best te bepalen in het derde leerjaar. In de eerste twee jaar van het voortgezet onderwijs zitten nog veel leerlingen in bredere of smallere brugklassen (bijv. havo/vwo of vmbo/havo/vwo). In het derde leerjaar zijn vrijwel alle leerlingen ingedeeld in een van de schooltypen. Nog een kleine groep zit in een havo/vwo-combinatieklas (ca. 3%).

In de volgende tabel is vanaf 2003 weergegeven hoe de leerlingen binnen het vo na de brugperiode worden geplaatst in een vmbo, havo- of vwo-stroom.

Tabel 31. Deelname aan vo per schooltype in derde leerjaar

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
vmbo	57.0%	57.3%	57.2%	56.1%	55.3%	54.6%	53.6%	53.4%	53.4%
havo	19.8%	19.4%	19.4%	20.1%	20.2%	20.2%	20.9%	21.3%	21.6%
havo/vwo	3.3%	3.4%	3.2%	3.1%	3.2%	3.4%	3.5%	3.1%	3.0%
vwo	19.9%	19.9%	20.2%	20.7%	21.2%	21.8%	22.0%	22.3%	22.0%
totaal	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Figuur 31. Deelname vo per schooltype in het derde leerjaar

De figuur laat zien dat de laatste jaren sprake is van een toename van het aantal leerlingen dat na de brugperiode verder gaat in havo of vwo. Het aandeel havo stijgt van 19.8% naar 21.6% en het aandeel vwo van 19.9% naar 22.0%. In deze periode is het aandeel vmbo-leerlingen gedaald van 57.0% naar 53,4%. Wat ook de reden voor deze opwaartse druk is, feit is dat het toegenomen aantal leerlingen in havo/vwo kan bijdragen aan lagere examenresultaten.

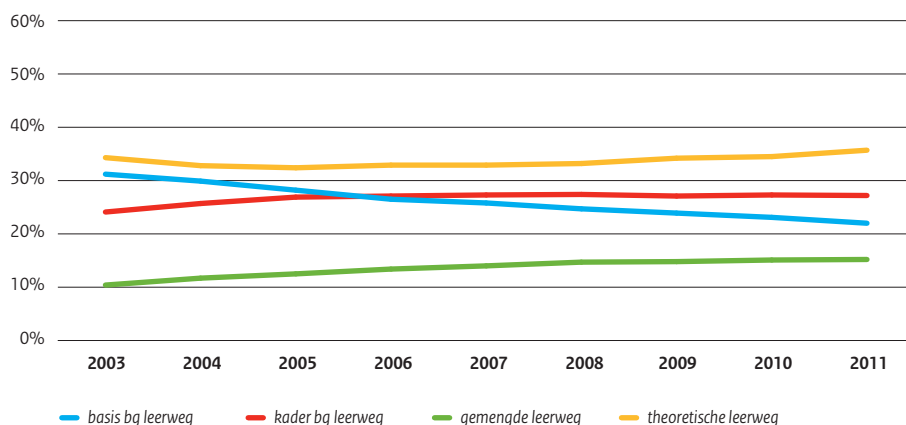
2.1.1 Keuze van leerweg

In het derde leerjaar van het vmbo kiezen leerlingen voor een leerweg. In de volgende tabellen wordt de ontwikkeling van deze keuze weergegeven.

Tabel 32. Keuze voor leerweg in derde leerjaar vmbo

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
basisbg leerweg	31.2%	29.9%	28.2%	26.5%	25.8%	24.7%	23.9%	23.1%	22.0%
kaderbg leerweg	24.1%	25.7%	26.9%	27.1%	27.3%	27.4%	27.1%	27.3%	27.2%
gemengde leerweg	10.4%	11.7%	12.5%	13.4%	14.0%	14.7%	14.8%	15.1%	15.2%
theoretische leerweg	34.3%	32.8%	32.4%	32.9%	32.9%	33.2%	34.2%	34.5%	35.7%
totaal	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Tabel 32. Keuze voor leerweg in derde leerjaar vmbo

In het vmbo zien we een sterke daling van het aantal leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg. Het aandeel leerlingen dat voor deze leerweg kiest is sinds 2003 gedaald van 31.2% naar 22.0%. Hier tegenover staat een stijging van het aantal leerlingen in de kaderberoepsgerichte leerweg en de gemengd en theoretische leerweg. De laatste jaren treedt bij deze leerwegen een stabilisatie van de situatie op.

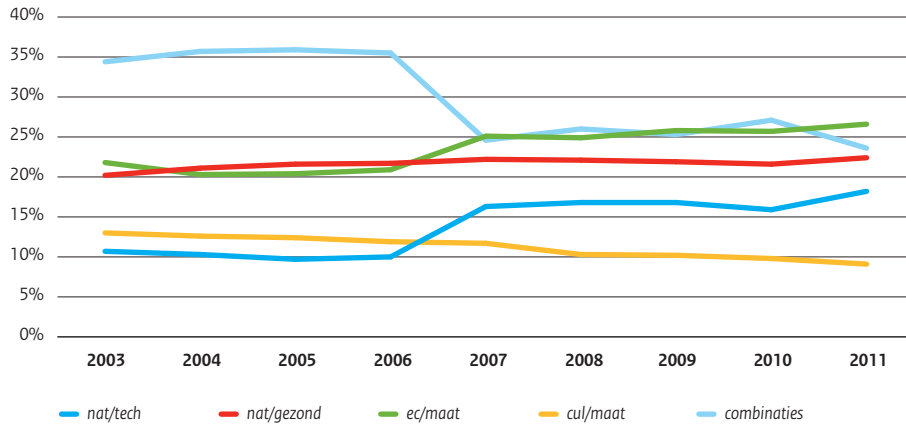
2.1.2 Profielkeuze

In de bovenbouw van havo/vwo kiest de leerling een profiel: er zijn 4 profielen:

- Natuur en Techniek (nt);
- Natuur en Gezondheid (ng);
- Economie en Maatschappij (em);
- Cultuur en Maatschappij (cm).

Er zijn ook leerlingen die examen doen in twee profielen: de meest voorkomende combinaties zijn nt&ng en em&cm. Andere combinaties komen ook wel voor, maar het aantal leerlingen dat daarvoor kiest is erg

Figuur 34. Profielkeuze in 4e leerjaar vwo

In vwo4 is de belangstelling voor het profiel natuur&gezondheid constant terwijl voor het profiel natuur en techniek meer aandacht komt. Binnen de maatschappijprofielen stijgt de belangstelling voor economie&maatschappij en daalt die voor cultuur&maatschappij. Het aantal 'dubbelprofielen' in het vwo daalt in 2007 (invoering vernieuwde 2e fase), maar blijft aanzienlijk hoger dan in havo.

2.2 Ontwikkeling op- en afstroom in bovenbouw vo

Een andere mogelijke invloed op de examenresultaten is gelegen in de op- en afstroom van leerlingen in het traject voorafgaand aan het eindexamen. Bij leerlingen die naar een hogere vorm van onderwijs doorstromen zou verwacht kunnen worden dat dit leidt tot lagere examenresultaten. Bij leerlingen die afstromen naar lagere vormen van onderwijs kan het tegenovergestelde worden verwacht. De op- en afstroom is bepaald in de bovenbouw. In de onderbouw zit een aanzienlijk deel van de leerlingen in combinatieklassen wat het moeilijk maakt om te bepalen wanneer er sprake is van op- of afstroom. De meest recente gegevens hebben betrekking op de overgang tussen schooljaar 10/11 op schooljaar 11/12 (in de tabellen aangegeven onder de kop 2010).

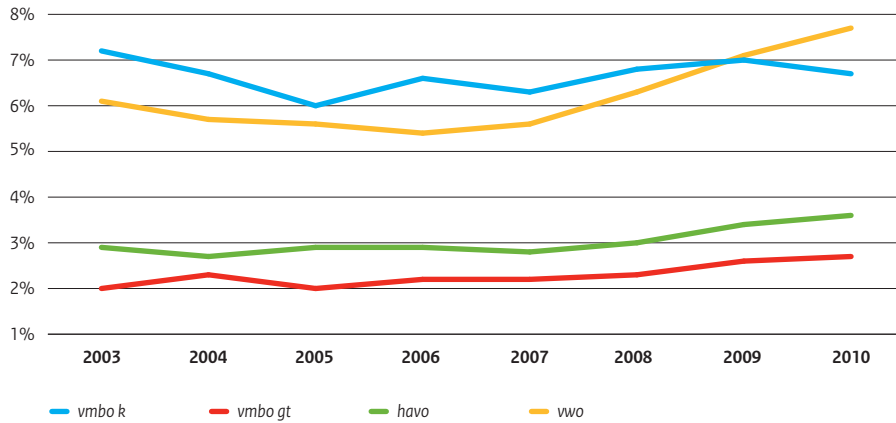
2.2.1 Afstroom

De afstroom is bepaald in de bovenbouw waarbij de examenklassen niet zijn meegerekend. In het examenjaar komt vrijwel geen afstroom voor. In het vmbo gaat het dus om de afstroom in leerjaar 3, in het havo om de gemiddelde afstroom in de leerjaren 3-4, en in het vwo om de leerjaren 3-5.

Tabel 35. Afstroom per schooltype en leerweg

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
vmbo	kaderbg leerweg	7.2%	6.7%	6.0%	6.6%	6.3%	6.8%	7.0%	6.7%
vmbo	gemengd/theoretisch	2.0%	2.3%	2.0%	2.2%	2.2%	2.3%	2.6%	2.7%
havo		2.9%	2.7%	2.9%	2.9%	2.8%	3.0%	3.4%	3.6%
vwo		6.1%	5.7%	5.6%	5.4%	5.6%	6.3%	7.1%	7.7%

Figuur 35. Afstroom per schooltype en leerweg

In het vwo is duidelijk sprake van een toenemende afstroom. In mindere mate zien we dit bij het havo en de gemengde/theoretische leerweg in het vmbo. In de kaderberoepsgerichte leerweg was eerst sprake van stijging die in 2010 is omgebogen naar een daling.

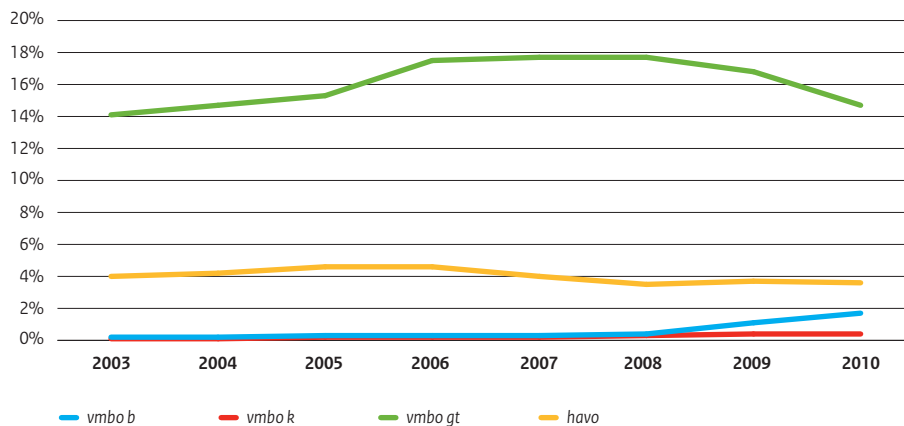
2.2.2 Opstroom

De opstroom is alleen bepaald in de examenklas, in de overige jaren in de bovenbouw is nauwelijks sprake van opstroom.

Tabel 36. Opstroom per schooltype en leerweg

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
vmbo	basisbg lw	0.2%	0.2%	0.3%	0.3%	0.3%	0.4%	1.1%	1.7%
	kaderbg lw	0.1%	0.1%	0.2%	0.2%	0.2%	0.3%	0.4%	0.4%
	gemengd/theor. lw	14.1%	14.7%	15.3%	17.5%	17.7%	17.7%	16.8%	14.7%
havo		4.0%	4.2%	4.6%	4.6%	4.0%	3.5%	3.7%	3.6%

Figuur 36. Opstroom per schooltype en leerweg

Er is alleen in de gemengd en theoretische leerweg sprake van een aanzienlijke groep opstroomers, dit zijn dus de leerlingen die na het behalen van het vmbo-diploma kunnen doorstromen naar het havo. De opstroom in deze leerweg is in de periode 2003-2006 gestegen, en is na 2008 weer gedaald. In het havo ligt de opstroom naar het vwo in de hele periode rondom de 4%. In de basisberoepsgerichte leerweg is er in 2010 een lichte stijging van het aandeel opstroomers naar de hogere leerwegen.

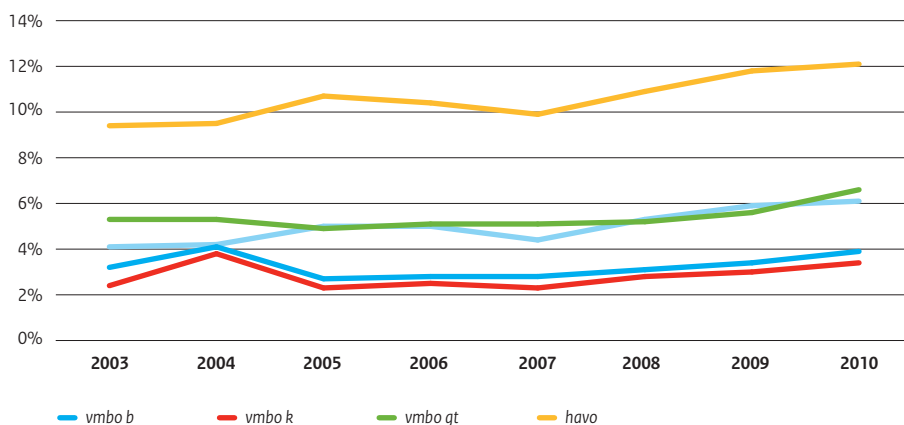
2.2.3 Zittenblijven

Bij zittenblijven gaat het erom dat de leerling zich in het volgende schooljaar in hetzelfde leerjaar in dezelfde schooltype en leerweg bevindt. De mate waarin leerlingen blijven zitten is bepaald in de hele bovenbouw, dus inclusief de leerlingen die na het eindexamen blijven zitten (gezakt of geen examen gedaan).

Tabel 37. Zittenblijven per schooltype en leerweg

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
vmbo	basisbg leerweg	3.2%	4.1%	2.7%	2.8%	2.8%	3.1%	3.4%	3.9%
	kaderbg leerweg	2.4%	3.8%	2.3%	2.5%	2.3%	2.8%	3.0%	3.4%
	gemengd/theoretisch	5.3%	5.3%	4.9%	5.1%	5.1%	5.2%	5.6%	6.6%
havo		9.4%	9.5%	10.7%	10.4%	9.9%	10.9%	11.8%	12.1%
vwo		4.1%	4.2%	5.0%	5.0%	4.4%	5.3%	5.9%	6.1%

Figuur 37. Zittenblijvers per schooltype en leerweg

In de bovenbouw van het havo komen de meeste zittenblijvers voor, ongeveer tweemaal zoveel als in vwo en vmbo-t. Over de hele linie is er sprake van een stijging van het percentage zittenblijvers in de bovenbouw. De stijging is het sterkst in het havo.

2.3 Selectie in de examenklas

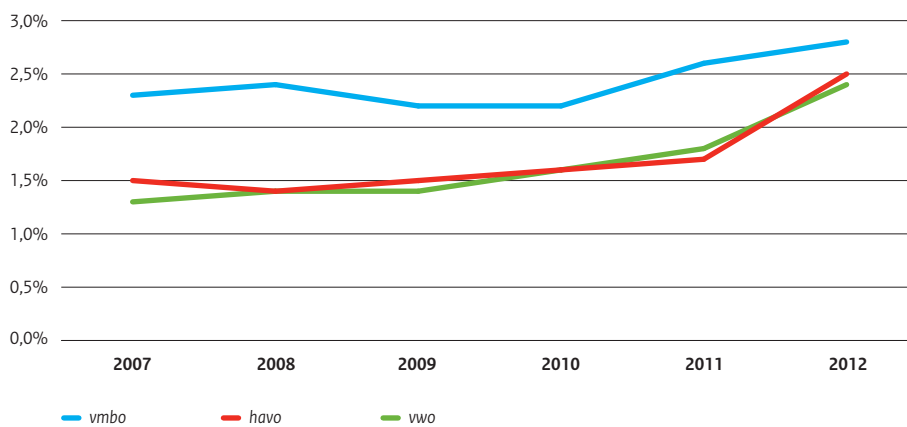
Scholen kunnen invloed uitoefenen op het slaagpercentage door het selectief aanmelden van leerlingen voor het examen. In principe heeft iedere leerling die wordt toegelaten tot de examenklas recht om eindexamen te doen. In de praktijk blijkt dat lang niet alle leerlingen die op 1 oktober van een schooljaar in de examenklas staan ingeschreven ook daadwerkelijk eindexamen doen. Door te bepalen welk deel van de leerlingen niet voor het examen wordt aangemeld kan een beeld worden verkregen van de mate waarin er sprake is van selectie in de examenklas. De leerlingen die zijn uitbesteed aan het vavo en de vm2-leerlingen zijn buiten deze analyse gehouden. De gegevens hebben betrekking op de schooljaren 2005-2011. In het

schooljaar 2005/2006 zijn voor het eerst de examencijfers in het onderwijsnummer ingevoerd. In de jaren daarvoor werden de examengegevens in het eindexamenresultatenregister (ERR) verzameld en daarna pas aan het onderwijsnummer gekoppeld. De koppeling van de examenresultaten aan de inschrijfgegevens is voor die jaren minder betrouwbaar.

Tabel 38. Aantal voor examen aangemelde leerlingen (per schooltype)

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo	niet gemeld	2185	2170	1938	1768	1972	2173
	examenklas	110563	108213	105026	102847	99900	98429
havo	niet gemeld	680	641	720	825	859	1318
	examenklas	45728	47403	47899	50564	51034	52283
vwo	niet gemeld	450	490	530	568	661	899
	examenklas	33678	35870	38111	36137	37641	37917
		2007	2008	2009	2010	2011	2012
vmbo		2.3%	2.4%	2.2%	2.2%	2.6%	2.8%
havo		1.5%	1.4%	1.5%	1.6%	1.7%	2.5%
vwo		1.3%	1.4%	1.4%	1.6%	1.8%	2.4%

Figuur 38. Percentage voor examen aangemelde leerlingen (per schooltype)

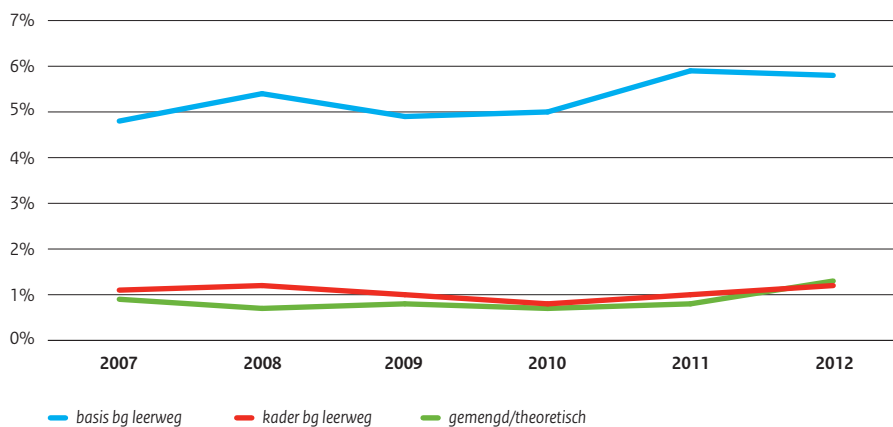

In het vmbo worden relatief de meeste leerlingen in de examenklas niet aangemeld voor het eindexamen. Het aandeel is sinds 2010 stijgend en in 2012 komt er geen verandering in dit beeld hoewel de stijging minder sterk is. In havo en vwo ligt het aandeel niet aangemelde leerlingen duidelijk lager dan in het vmbo maar zien we wel in 2012 een aanzienlijk stijging (ca. 1%).

Tabel 39. Percentage voor examen aangemelde leerlingen (per vmbo-leerweg)

		2007	2008	2009	2010	2011	2012
basisbg leerweg	niet aangemeld	1416	1455	1246	1171	1270	1167
	examenklas	29404	27177	25412	23665	21478	20161
kaderbg leerweg	niet aangemeld	326	340	279	230	283	331
	examenklas	29752	29193	28639	28295	27375	27162
gemengd/theoretisch	niet aangemeld	443	375	413	367	419	675
	examenklas	51407	51843	50975	50887	51047	51106
		2007	2008	2009	2010	2011	2012
basisbg leerweg		4.8%	5.4%	4.9%	5.0%	5.9%	5.8%
kaderbg leerweg		1.1%	1.2%	1.0%	0.8%	1.0%	1.2%
gemengd/theoretisch		0.9%	0.7%	0.8%	0.7%	0.8%	1.3%

Figuur 39. Percentage voor examen aangemelde leerlingen (per vmbo-leerweg)

In de kaderberoepsgerichte leerweg en de gemengde/theoretische leerweg ligt het aandeel niet aangemelde leerlingen vrij constant rond de 1%. In 2012 zien we wel een lichte stijging. In de basisberoepsgerichte leerweg wordt een aanzienlijk groter deel van de leerlingen in de examenklas niet aangemeld voor het examen. Dit aandeel bleek in 2011 sterk gestegen en in 2012 licht gedaald.

2.4 Verandering in vakkenkeuze

Veranderingen in het slaagpercentage zouden te maken kunnen hebben met het vakkenpakket dat de examenkandidaten kiezen. Met het oog op de invoering van de strengere exameneisen bij het eindexamen 2012 zouden kandidaten ervoor kunnen kiezen om minder vakken of minder zware vakken in het pakket op te nemen. Om na te gaan of er voor deze veronderstelling aanleiding is, zijn voor alle leerlingen de vakkenpakketten bepaald. In eerste instantie is bepaald of het aantal vakken voor het eindexamen is veranderd in de loop van de tijd. Bij de vergelijking over meerdere jaren moet rekening gehouden worden met het invoeren van de vernieuwde tweede fase. Voor het havo was dit bij het eindexamen 2009 voor het eerst aan de orde, bij het vwo bij het eindexamen 2010.

In de eerste plaats is nagegaan of het aantal vakken dat leerlingen in hun vakkenpakket opnemen in de loop van de tijd is veranderd. In belangrijke mate wordt het aantal vakken natuurlijk bepaald door de eisen die gesteld worden in de examenregeling. Maar leerlingen hebben de keuze om extra vakken in hun pakket op te nemen.

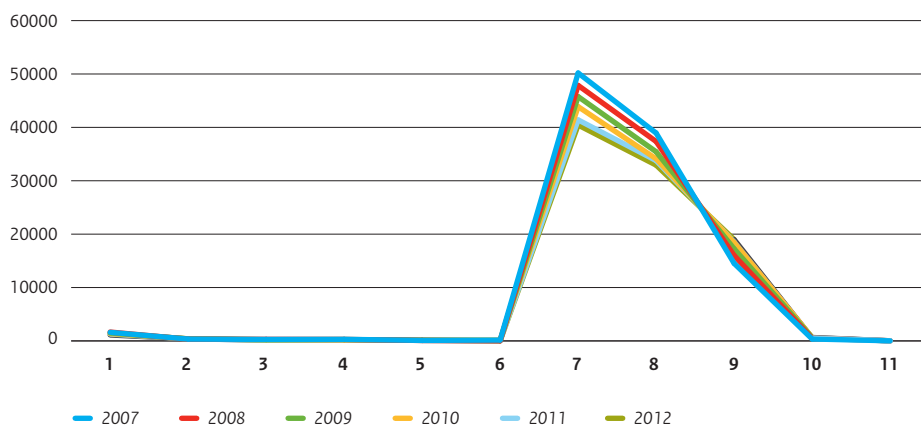
Tabel 40. Gemiddeld aantal examenvakken per schooltype

	vmbo		havo		vwo	
	gemid.	std. dev.	gemid.	std. dev.	gemid.	std. dev.
2007	8.52	1.18	12.89	0.52	15.13	0.83
2008	8.55	1.20	12.88	0.52	15.12	0.83
2009	8.58	1.20	10.58	0.70	15.10	0.80
2010	8.61	1.20	10.55	0.62	12.53	0.79
2011	8.64	1.18	10.55	0.61	12.51	0.75
2012	8.66	1.16	10.54	0.60	12.51	0.74

In het vmbo is het gemiddeld aantal vakken over de jaren zo goed als constant. In havo en vwo zien we duidelijk het effect van het invoeren van de vernieuwde tweede fase waarbij ondermeer de mogelijkheid tot het volgen van deelvakken is vervallen. Hierdoor is het gemiddeld aantal vakken gedaald.

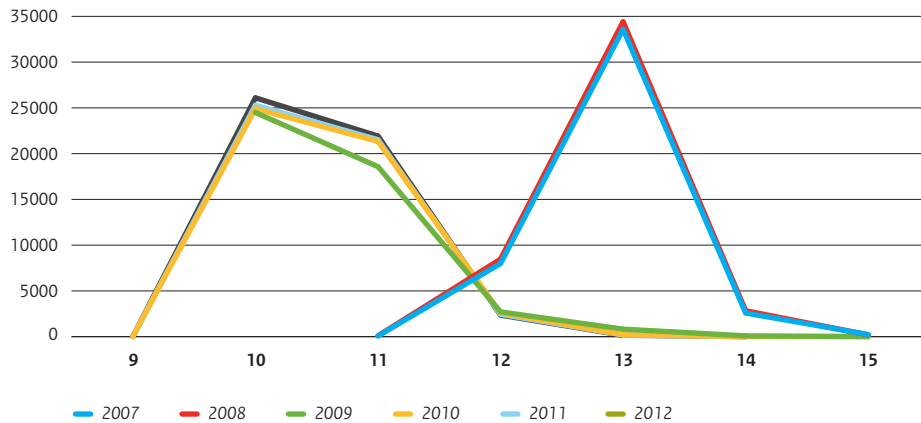
Vervolgens is op leerlingniveau een overzicht bepaald van het aantal vakken in het examenpakket.

Figuur 40. Aantallen vakken in het examenpakket voor het vmbo

De verdelingskromme van het aantal vakken voor de verschillende jaren lijkt erg op elkaar. Aangezien de loop van de tijd het aantal leerlingen in het vmbo is gedaald is de top van de kromme vanaf 2007 gedaald.

Figuur 41. Aantallen vakken in het examenpakket voor het havo

De figuur laat duidelijk de afwijkende verdeling van het aantal examenvakken zien voor en na de invoering van de vernieuwde tweede fase in het havo. Duidelijk is ook te zien dat per periode er vrijwel geen verschil is tussen de examenjaren.

Figuur 42. Aantallen vakken in het examenpakket voor het vwo

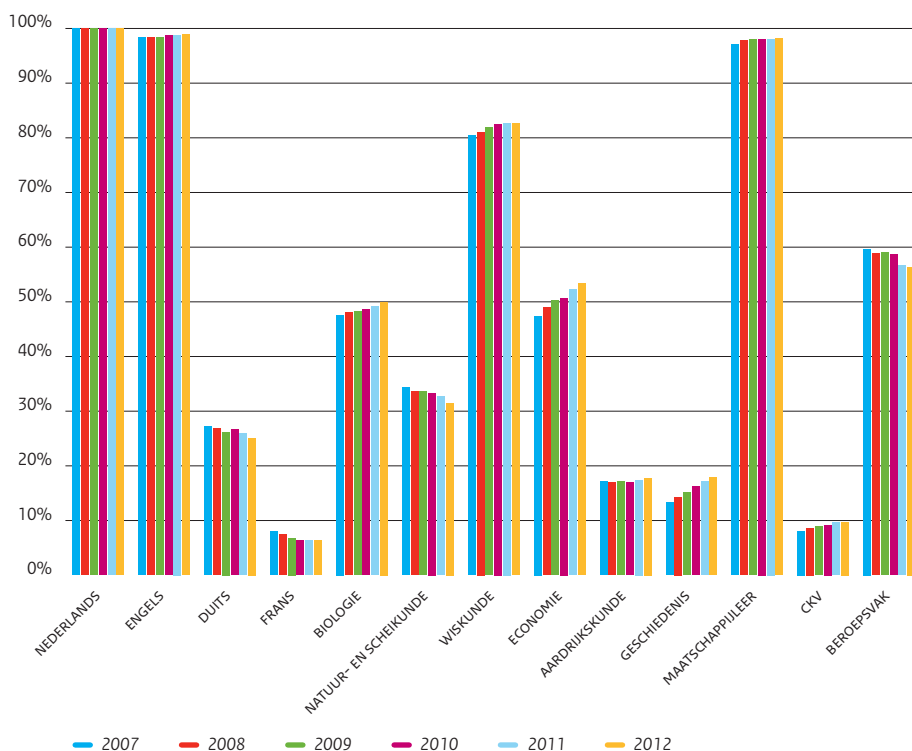
Ook in het vwo zien we dat er voor en na de invoering van de vernieuwde tweede fase een andere verdeling is van het aantal vakken. Ook voor het vwo is er per periode vrijwel geen verschil is tussen de examenjaren.

In een volgende stap is op vakniveau bepaald hoeveel leerlingen een bepaald vak in hun vakkenpakket hebben opgenomen. Om een vergelijking over meerdere jaren te kunnen maken zijn in de jaren vóór de invoering van de vernieuwde tweede fase de verschillende deelvakken als één vak gerekend.

Tabel 41. Percentage leerlingen dat vak in vakkenpakket heeft opgenomen in het vmbo

vmbo	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nederlands	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
Engels	98.3%	98.4%	98.4%	98.7%	98.8%	98.9%
Duits	27.2%	26.8%	26.2%	26.7%	25.9%	25.1%
Frans	8.0%	7.4%	6.8%	6.3%	6.3%	6.3%
overige talen	0.2%	0.3%	0.3%	0.3%	0.4%	0.4%
biologie	47.6%	48.1%	48.2%	48.6%	49.2%	50.0%
natuur- en scheikunde	34.3%	33.6%	33.6%	33.3%	32.7%	31.5%
wiskunde	80.4%	81.1%	81.9%	82.5%	82.7%	82.6%
economie	47.4%	49.0%	50.2%	50.7%	52.3%	53.4%
aardrijkskunde	17.1%	17.0%	17.1%	17.0%	17.4%	17.8%
geschiedenis	13.3%	14.3%	15.1%	16.2%	17.1%	17.9%
maatschappijleer	97.1%	97.8%	98.0%	98.1%	98.1%	98.2%
culturele en kunstzinnige vorming	8.1%	8.6%	8.9%	9.2%	9.6%	9.7%
beroepsvak	59.7%	58.8%	59.0%	58.7%	56.7%	56.4%

Figuur 43. Percentage leerlingen dat vak in vakkenpakket heeft opgenomen in het vmbo

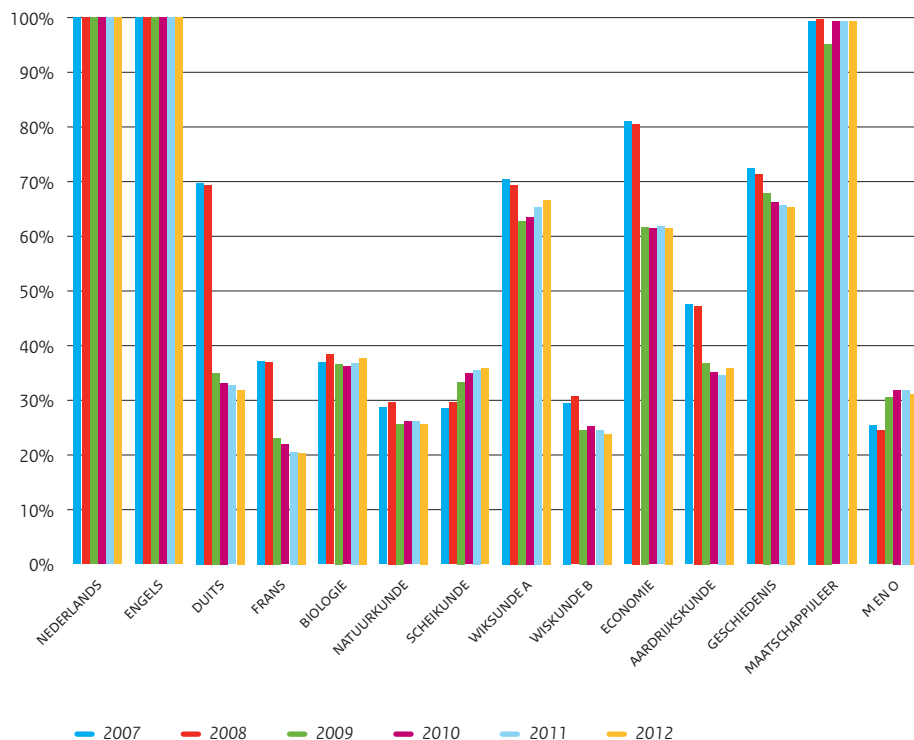

Het overzicht laat zien dat de belangstelling voor Frans, Duits, natuur en scheikunde dalende is en dat bij biologie, wiskunde, economie en geschiedenis sprake is van een stijgende belangstelling. Het feit dat in de loop van de tijd leerlingen in het vmbo minder beroepsvakken in hun pakket hebben komt doordat meer leerlingen kiezen voor de theoretische leerweg.

Tabel 42. Percentage leerlingen dat vak in vakkenpakket heeft opgenomen in het havo

havo	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nederlands	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
Engels	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
Duits	69.8%	69.4%	35.0%	33.2%	32.7%	31.9%
Frans	37.2%	37.0%	23.1%	21.9%	20.5%	20.4%
overige talen	2.4%	2.5%	3.0%	3.2%	2.8%	2.9%
biologie	36.9%	38.4%	36.7%	36.2%	36.8%	37.7%
natuurkunde	28.7%	29.7%	25.7%	26.1%	26.1%	25.7%
scheikunde	28.5%	29.6%	33.3%	34.9%	35.5%	35.8%
natuur, leven en technologie	0.0%	0.0%	4.9%	6.1%	6.7%	6.7%
algemene natuurwetenschappen	99.1%	99.4%	5.9%	4.2%	4.0%	3.9%
wiskunde A	70.5%	69.4%	62.8%	63.5%	65.4%	66.6%
wiskunde B	29.5%	30.7%	24.6%	25.3%	24.6%	23.8%
wiskunde D	0.0%	0.0%	3.0%	2.7%	2.4%	2.0%
economie	81.0%	80.5%	61.7%	61.4%	61.8%	61.5%
aardrijkskunde	47.5%	47.3%	36.8%	35.1%	34.6%	35.9%
geschiedenis	72.4%	71.3%	67.9%	66.2%	65.7%	65.3%
informatica	9.3%	9.0%	11.4%	11.6%	11.3%	11.2%
maatschappijleer	99.4%	99.7%	95.2%	99.3%	99.3%	99.3%
maatschappijwetenschappen	0.0%	0.0%	8.1%	8.4%	8.2%	9.0%
management en organisatie	25.4%	24.5%	30.5%	31.9%	31.9%	31.1%
bewegen, sport en maatschappij	0.0%	0.0%	7.5%	8.2%	9.0%	9.2%
godsdienstig en levenbeschouwelijk onderwijs	0.0%	0.0%	32.4%	36.0%	36.3%	37.0%
culturele en kunstzinnige vorming	37.4%	36.7%	29.8%	28.3%	27.7%	26.6%

Figuur 44. Percentage leerlingen dat vak in vakkenpakket heeft opgenomen in het havo

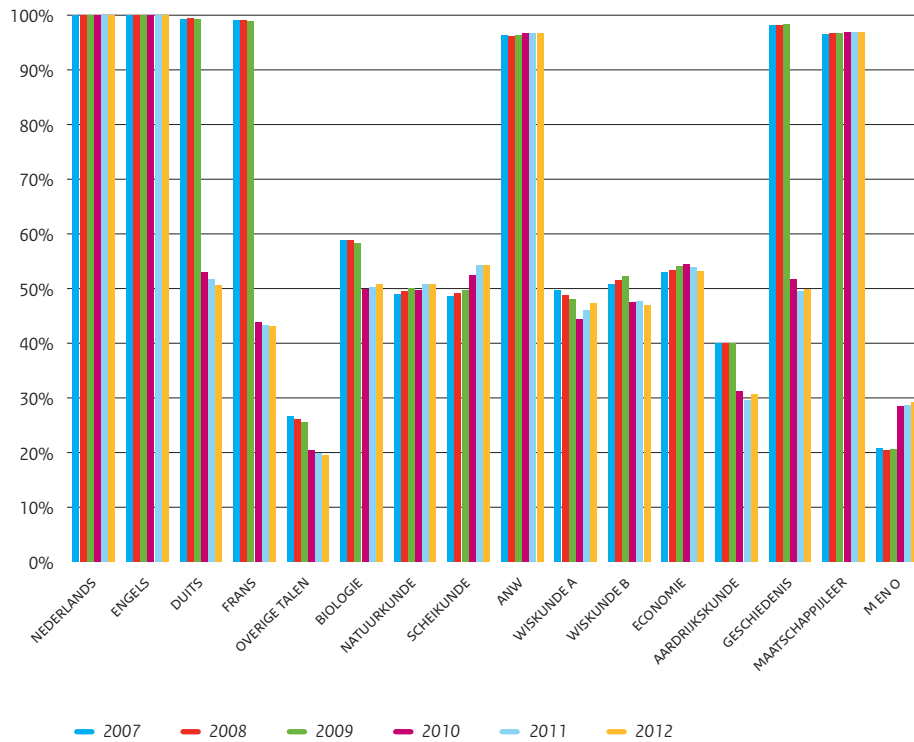

Als we naar de exacte vakken kijken dan zien we in het havo bij scheikunde een duidelijk stijging van de belangstelling en bij natuurkunde een vrij stabiel beeld. In het havo is de belangstelling voor wiskunde A vanaf 2009 licht stijgend, maar zien we een daling van de deelname aan wiskunde B. Er zijn minder leerlingen die aardrijkskunde en geschiedenis in hun vakkenpakket hebben.

Tabel 43. Percentage leerlingen dat vak in vakkenpakket heeft opgenomen in het vwo

vwo	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nederlands	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
Engels	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
Duits	99.2%	99.4%	99.3%	52.9%	51.6%	50.5%
Frans	99.0%	99.0%	98.9%	43.8%	43.3%	43.0%
overige talen	26.6%	26.1%	25.6%	20.4%	19.8%	19.4%
Grieks	0.0%	0.0%	0.0%	3.3%	3.4%	3.4%
Latijns	0.0%	0.0%	0.0%	8.7%	8.9%	8.5%
biologie	58.8%	58.8%	58.3%	49.8%	50.3%	50.7%
natuurkunde	48.9%	49.5%	50.1%	49.6%	50.8%	50.8%
scheikunde	48.5%	49.1%	49.7%	52.4%	54.2%	54.3%
natuur, leven en technologie	0.0%	0.0%	0.0%	6.8%	7.7%	7.6%
algemene natuurwetenschappen	96.3%	96.2%	96.3%	96.7%	96.7%	96.7%
wiskunde A	49.7%	48.7%	48.0%	44.3%	46.0%	47.2%
wiskunde B	50.7%	51.5%	52.2%	47.4%	47.6%	46.9%
wiskunde C	0.0%	0.0%	0.0%	8.3%	6.4%	5.9%
wiskunde D	0.0%	0.0%	0.0%	8.0%	7.8%	7.3%
informatica	10.1%	9.1%	9.0%	11.8%	12.3%	11.9%
economie	53.0%	53.4%	54.0%	54.4%	53.8%	53.1%
aardrijkskunde	39.9%	39.9%	40.0%	31.1%	29.6%	30.7%
geschiedenis	98.2%	98.2%	98.3%	51.7%	49.4%	49.8%
maatschappijleer	96.5%	96.6%	96.7%	96.8%	96.9%	96.9%
maatschappijwetenschappen	0.0%	0.0%	0.0%	8.1%	7.7%	7.9%
management en organisatie	20.8%	20.4%	20.6%	28.4%	28.7%	29.2%
bewegen, sport en maatschappij	0.0%	0.0%	0.0%	4.4%	4.8%	4.9%
filosofie	8.1%	7.7%	7.4%	7.8%	8.1%	8.1%
godsdienstig en levenbeschouwelijk onderwijs	0.0%	0.0%	0.0%	32.9%	33.9%	33.5%
culturele en kunstzinnige vorming	49.1%	49.0%	47.7%	38.7%	37.8%	38.0%

Figuur 45. Percentage leerlingen dat vak in vakkenpakket heeft opgenomen in het vwo

In het vwo neemt de belangstelling voor natuurkunde en met name scheikunde toe. Evenals in het havo treedt er in het vwo een vergrote belangstelling op voor wiskunde A vanaf 2009, maar zien we een daling van de deelname aan wiskunde B.

2.5 Samenvatting van trends in het vo in relatie tot de examenresultaten

De volgende trends leiden naar verwachting tot een daling van het slaagpercentage

- het toegenomen aandeel leerlingen in havo/vwo
- het toegenomen aandeel vmbo-leerlingen in de hogere leerwegen
- het toegenomen aandeel havo/vwo in de profielen n&g en e&m en het toegenomen aandeel dubbelprofielen

De volgende trends leiden naar verwachting tot een stijging van het slaagpercentage

- de toegenomen afstroom van vwo-havo, havo-vmbo en vmbo-t naar vmbo-k
- de afgenomen opstroom van vmbo-t naar havo
- het toegenomen aandeel leerlingen in de examenklas dat niet deelneemt aan het eindexamen.

Verscherpte exameneisen nader bezien

3.1 Netto effect CE-regel

In het examenjaar 2012 is voor het eerst de regel van kracht dat de leerlingen over alle vakken in het centraal examen een voldoende moeten halen. Zoals eerder in deze notitie is aangegeven is het slaagpercentage in 2012 daardoor wat lager dan in 2011 maar niet in de mate waarin vooraf door sommige partijen werd gevreesd. De vraag is in welke mate de strengere eisen van invloed zijn geweest op het slaagpercentage. Om dit effect te benaderen is voor het examenjaar 2011 berekend hoe het slaagpercentage eruit zou zien als toen ook al de strengere exameneisen zouden hebben gegolden. De onderstaande tabel geeft een overzicht van het aandeel geslaagde leerlingen die in 2011 gezakt zouden zijn met de ce-regel.

Tabel 44. Geslaagd in 2011 maar gezakt volgens de ce-regel uit 2012

		aantal	slaapercentage	slaapercentage herberekend	verschil
vmbo	bl	1724	95.4%	87.3%	-8.1%
vmbo	kl	3117	94.4%	82.6%	-11.8%
vmbo	tl/gl	5020	92.6%	82.6%	-10.0%
havo		2601	85.6%	80.4%	-5.2%
vwo		2379	88.9%	82.4%	-6.5%

In het hypothetische geval dat in 2011 de ce-regel al van kracht was geweest zou het slaagpercentage tussen de 5 en 12% zijn gedaald. Het grootste effect treedt op in de kadergerichte leerweg van het vmbo (-11.8%), het geringste effect in het havo (-5.2%). Dit effect lijkt groot maar gaat voorbij aan het feit dat scholen en leerlingen reageren op het feit dat een strengere regel wordt afgekondigd, zoals ook aan de examenresultaten in 2012 valt af te lezen.

Vervolgens is voor het examen 2012 berekend hoe het slaagpercentage eruit zou zien als de ce-regel niet van kracht was geweest. De volgende tabel geeft een overzicht.

Tabel 45. Geslaagd in 2012 zonder de ce-regel

		aantal	slaapercentage	slaapercentage herberekend	verschil
vmbo	bl	136	95.8%	96.5%	0.7%
vmbo	kl	431	93.1%	94.8%	1.7%
vmbo	tl/gl	1060	90.2%	92.3%	2.1%
havo		601	86.6%	87.8%	1.2%
vwo		942	87.3%	89.9%	2.6%

Zonder de ce-regel in 2012 zou het slaagpercentage maar beperkt stijgen: in het vwo is de stijging het grootst met 2.6% en in vmbo-b het geringst met 0.7%.

3.2 Verwacht effect kernvakken-regel

In het examenjaar 2013 wordt naast de ce-regel ook de regel van kracht dat de leerling in havo/vwo voor kernvakken Nederlands, Engels en wiskunde maximaal één 5 als eindcijfer (gemiddelde van schoolexamen en centraal examen) mag halen. Voor het examen in 2012 is nagegaan wat het effect zou zijn van deze aanvullende exameneis als deze al in 2012 had gegolden.

Tabel 46. Geslaagd in 2012 maar gezakt volgens de kerntakenregel uit 2013

	aantal	slaagpercentage	slaagpercentage herberekend	verschil
havo	2111	86.6%	82.4%	4.2%
vwo	946	87.3%	84.7%	2.6%

De invoering van de kernvakkenregel zou in de huidige situatie leiden tot 4.2% minder geslaagden in het havo en 2.6% minder in het vwo. Op basis van de ervaringen met het invoeren van de ce-regel is te verwachten dat het uiteindelijke effect bij de examens in 2013 minder groot zal zijn aangezien het onderwijs ook dan zal anticiperen op de invoering van de nieuwe regel.

Colofon

Deze publicatie is in opdracht van de directie Voortgezet Onderwijs van het Ministerie van OCW gemaakt door de afdeling Informatieproducten van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

Het team bestaat uit:

Cees Vermeulen (senior onderzoeker)

Aat Keet (senior onderzoeker)

Mark de Boer (junior onderzoeker)

Hans Plomp (uitvoeringsadviseur informatie).

Ontwerp en opmaak

VijfKeerBlauw